

2022-2023 GÜZ DÖNEMİ

HIST200 DERSİ

FİNAL ÖDEVİ

**BUHURCULAR: KURTULUŞ SAVAŞI'NDAN
İNCE MEMED'E DİNAR ÇEVRESİNDE BİR
YÖRÜK AŞİRETİNİN HİKAYESİ**

DERS KODU: HIST200

ŞUBE KODU: 02

GRUP NO: 6

DERSİN HOCASI: KUDRET EMİROĞLU

GRUP ÜYELERİ:

- 1) UMUT BORA ÇAKMAK, 22101806, CS
- 2) EMRE CAN YOLOĞLU, 22102542, CS
- 3) EMRE ERDOĞAN, 22101855, IE
- 4) ENVER FATİH TÖRE, 21802813, IAED
- 5) BENGİSU SERİNKEN, 22102760, CS

Özet

Buhurcu aşireti, Afyonkarahisar bölgesinin özellikle 20. yüzyılın ilk çeyreğindeki tarihini fazlasıyla etkilemiştir. Özellikle bölgedeki Kuvayı Milliye hareketine olan katkıları ve bölgedeki önemli bir güç odağı olan Koca Mustafa ile yaşadıkları çatışmalarının Afyonkarahisar bölgesini etkilediği savunulabilir. Bu araştırmanın amacı Buhurcu aşiretinin bu aktivitelerini belgelemek, Buhurcuların bu dönemde sürdürdüğü efelik ve yörük geleneklerinin incelenmesidir. Bu aktiviteler Afyonkarahisar bölgesinde bu zaman diliminde aktif olan Koca Musatafa, İnce Memed gibi kişilere de değinilerek incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Buhurcular aşireti, efelik geleneği, yörük geleneği, Yörük Ali Efe, Koca Mustafa, İnce Memed

Abstract

The Buhurcu tribe has greatly affected the history of Afyonkarahisar during the first quarter of 20th century. Especially considering their contributions to the Kuvayı Milliye movement and their shirmishes with Koca Mustafa, another powerful faction in the region, they can be considered influential in the Afyonkarahisar region. The purpose of this research is to document said activities and explore the efe and nomad traditions of the Buhurcu. These activities will be analyzed using persons of interest such as Koca Mustafa and İnce Memed.

Keywords: Buhurcu tribe, the efe tradition, the nomad tradition, Yörük Ali Efe, Koca Mustafa, İnce Meme

İçindekiler

Özet/Abstract	i
İçindekiler	ii
Giriş	1
1. BUHURCULAR KİMLERDİR?	1
1.1. Buhurcuların Kökenleri	1
1.2. Buhurcuların Dinar'a Yerleşme Hikayesi	2
1.3. Buhurcuların Yörük Gelenekleri	2
1.4. Buhurcuların Efelik Gelenekleri	4
2. MİLLİ MÜCADELEDE BUHURCULAR	5
2.1. Buhurcuların Kuvayı Milliye Güçlerine Katılmaları	5
2.2. Buhurcuların Milli Mücadelede Rol Almaları Esnasında Kurtuluş Savaşının Durumu	6
2.3 Buhurcuların Diğer Kuvayı Milliye Güçleri İle İlişkileri	7
2.4. Milli Mücadele Esnasında Buhurcuların Ankara'yla İlişkileri	7
2.5. Buhurcuların Milli Mücadeleye Katkıları	8
3. BUHURCULAR VE İNCE MEMED	8
3.1. İnce Memed Kimdir?	8
3.2 Türkülerde İnce Memed	9
3.3 Buhurcuların İnce Memed ile İlişkileri	12
Sonuç	14
Kaynakça	15
Ekler	16
a) Mukaddes Kitiş ve Fadime Çetiner ile Yapılan Ropörtaj	17
b) İbrahim Buhurcu ile Yapılan Ropörtaj	21
c) Fahrettin Eren ile Yapılan Ropörtaj	28

Giriş

Her ne kadar buhur kelimesi TDK’de “Dinî törenlerde yakılan kokulu ağaç vb. maddeler.”¹ anlamına gelse de bu araştırmanın konusu olan Buhurcuların hikayesindeki buhur kelimesinin anlamı farklıdır. Buhur kelimesi bir deve türü olarak anlaşılmaktadır. Yapılan bazı görüşmelerde buhurun iki hörgüçlü deve, bazılarında dövüş devesi, bazılarında ise yavru deve olduğu görülmektedir. Buhurcular bir yörük ailesidir ve yörük geleneklerinin içerisinde uğraştıkları hayvancılıkta develerin oynadığı rol sebebiyle bu lakabı almışlardır. Yörük kelimesi konar göçer geleneğini sürdürmeyi korumuş, yaylak-kışlak hayatı yaşayan Anadolu Türkleri için kullanılır. Buhurcular da zamanında bu kelimenin anlamına sadık kalacak şekilde yaşamlarını sürdürmüş, ardından yörük geleneklerinin bir kısmını kaybetmiş bir gruptur. Bu çalışmada Buhurcuların hikayesi Afşar Türklerinin göç hareketlerinden başlayarak, Milli Mücadele sırasında ve sonrasında, günümüze kadar; Afyon, Aydın ve bu iki bölgenin arasında ve çevresinde incelenecektir. Yörük geleneklerini günümüzden kısa bir süre öncesine kadar sürdürmeyi başarmış bu ailenin hikayesinin anlatılması tarihe karışmak üzere olan bu geleneklerin ölümsüzleştirilmesi açısından önemlidir. Aynı zamanda Milli Mücadele’de rol oynamış olan bu ailenin savaş esnasında neler yaşadıklarının anlatılması, tarihin kuytu köşesinde kalmış bir olayın literatüre geçirilmesi açısından önemlidir. Bu çalışma, Buhurcuların kökenlerinin anlatılmasıyla başlayacak, Buhurcuların çevre gruplarla ilişkilerini açıklayacak, Milli Mücadele sırasında bu ailenin oynadığı rol ile devam edecek ve son olarak Türk edebiyat dünyasında kimliği muğlak olan İnce Memed’in Buhurcularla olan ilişkisinin türkülerde işlenişinin gerçeğe ne kadar uygun olduğunu inceleyecektir.

1. BUHURCULAR KİMLERDİR?

1.1. Buhurcuların Kökenleri

Buhurcuları kayda almış en eski kaynak olan “225 NUMARALI BURDUR ŞER’İYYE SİCİLİ”nde Buhurcular ailesinin kökenlerinin Afşar Türklerine dayandığı bilgisi yer almaktadır.² Aynı kaynak Buhurcuların başında bulundan Buhurcu Koca İbrahim’den Antalya, Burdur, Denizli ve Isparta çevresinde tanınmış bir efe olarak söz edilmektedir.³ Milli

¹ Türk Dil Kurumu “Türk Dili Kurumu Sözlükleri” erişim 5 Aralık 2022, <https://sozluk.gov.tr/>

² Gülsüm Top, *225 Numaralı Burdur Şer’iyye Sicili: (H.1314-1316/ M. 1897-1898)*Yüksek Lisans Tezi(T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi, 2016), 77.

³ Top, 77.

Mücadele döneminde aileye liderlik etmiş Buhurcu Koca İbrahim'in torunu Mehmet Buhurcu'nun oğlu İbrahim Buhurcu'nun anlattığından hareketle Buhurcular, Afşar Türklerinin bir kolu olarak Orta Asya'dan Kayseri'ye yerleşmişlerdir. Burada hayvancılıkla uğraşan Buhurcular bölgenin ikliminden memnun olmadıklarından dolayı daha sonra Konya'ya göç etmişlerdir. Bu noktadan sonra aile ikiye ayrılmış, bir kısım Osmaniye'ye giderken diğer kısım bir süre daha Konya'da kaldıktan sonra Afyon Çay bölgesine gitmişlerdir. Buhurcuların Afyon'a gitmelerinden ardından aile yaz mevsimlerinde Afyon ve çevresi, kış mevsimlerinde ise Aydın olmak üzere konar göçer bir yaşam sürdürmüşlerdir.⁴ Buhurcular Aşireti'nin kültür ve gelenek özellikleri hakkında sözlü görüşmeler yaptığımız, Buhurcu Koca İbrahim'in kızı Dudu Eren'in torunları Mukaddes Kitiş ve Fadime Çetiner'in Buhurcuların kökenlerine dair anlattıkları Aydın-Afyon arası göç hareketleri bu noktada İbrahim Buhurcu'nun anlattıklarıyla kesişmektedir.⁵ Mukaddes Kitiş, Fadime Çetiner ve İbrahim Buhurcu, Buhurcuların göç hareketlerini bu şekilde anlatmaktadırlar.

1.2. Buhurcuların Dinar'a Yerleşme Hikayesi

Buhurcular'ın konar-göçer yaşamdan yerleşik yaşama geçmeleri Kurtuluş Savaşı sonrasına denk gelmektedir. O zaman aileye liderlik eden Koca İbrahim'in kızlarının evlenmesi ve Dinar'a gelin gitmeleri sonucunda ailenin ayağı zamanla Dinar'a bağlanmaya başlamıştır.⁶ Buhurcuların konar-göçer geleneklerinin günümüzde geldiği duruma bakılması gerekirse, Buhurcu kızlarının Dinar ve çevre bölgelere gelin gitmeleri sonucu bu geleneğin zamanla terk edildiği sonucuna varılabilir. Sözlü kaynakların anlatımları yerleşik hayata geçişin bu şekilde gerçekleştiği konusunda kesişmektedir.

1.3. Buhurcuların Yörük Gelenekleri

Buhurcu obalarının büyüklükleri 200 çadıra kadar varabilmekteydi. Her çadırın bir aileye denk geldiği söyleyen İbrahim Buhurcu, bu çadırlarda konaklayan ailelerin develeri, koyunları, keçileri olduğunu aktarmıştır.⁷ Ailelerin sorumlu oldukları hayvanlarla birlikte göç sürüleri 3000 hayvana kadar ulaşmaktadır. Buhurcuların yörük gelenekleri içerisinde göç öncesinde hayvanların süslenmesi yer almaktadır. Mukadder Çetiner kadınların göç öncesi düğüne gider gibi süslenediklerini, göçün güzergahı üzerindeki köylerden insanların göç eden

⁴ İbrahim Buhurcu, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

⁵ Mukaddes Kitiş ve Fadime Çetiner, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

⁶ İbrahim Buhurcu, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

⁷ AGG

sürüyü ve insanları izlemeye göç yoluna geldiklerini anlatmıştır.⁸ Konar göçer yaşam biçimlerinden dolayı tarımla ilgilenmeyen Buhurcuların obalarında her çadırdaki herkesin bir görevinin olduğu aktarılmaktadır. Buhurcuların kimileri hayvanlarla ilgilenirken kimileri de topluluğun yemek ihtiyaçlarını gidermeye yönelik çalışmaktadırlar. Buhurcuların çevredeki gruplarla etkileşimini sağlayan bir unsur olan pazarlarda, Buhurcuların ürettikleri hayvan ürünleriyle yerel çiftçilerin ürettikleri sebze-meyveler takas edilmiştir. Bu noktada Buhurcular ile diğer gruplar arasındaki mal alışverişlerinde kağıt para yerine değiş tokuş usulünün uygulandığı belirtilebilir. Geleneğin modernlikle buluştuğu noktada İbrahim Buhurcu, göç öncesi kışlık yiyeceklerin hazırlanıp örme çuvallarla trenlere yüklenip Aydın'a gönderildiğini, aileyle birlikte sürü Aydın'a göç edince malların oradan alındığını aktarmıştır. Buhurcuların yörük gelenekleri arasında sütü çekemle pişirme pratiği vardır. Fadime Çetiner'in aktardığı bilgiler doğrultusunda dağdan dönerken yerlerden kesilip kazınan çekem ile pişirilen sütün çam gibi koktuğu, kokusunun başka hiçbir şeye benzemediği anlatılmıştır.

Buhurcular yörük yaşamları süresince her ihtiyaçlarını kendileri görüp çeşitli aletlerle farklı ürünler üretip tüketmektedirler. Yannık adı verilen keçi veya koyun derisinden yapılmış çantalarda ayranın dövülüp tereyağı yapılması, hayvanların sütünden peynir, sonbahara yoğurt, ayranın kalanın suyunun çökelek yapılması gibi uygulamalarla sahip oldukları hayvanların bütün ürünlerinden sonuna kadar yararlanmaları Buhurcuların yörük gelenekleri içerisinde yer almaktadır. Gelenekler çerçevesinde ulaşılan bir diğer bilgi ise Buhurcu çadırlarının çok işlevli inşa edilmeleridir. Bu çadırların ortalarına dikilen çubuklarda lokumlar, şekerler barındırılır ve bu şekerlerden çocuklar tüketir.⁹ Aynı zamanda çadırların misafir bölümleri olur ve Koca İbrahim gelen misafirleri için hayvanlardan kestirir, çadırların özel bölgelerinde yemek ikram eder.¹⁰

Göç esnasında herkesin eşyaları şahsi dokuma çuvallarda, valiz gibi taşınır. Kamış gibi birbirine geçmiş çubuklarla oluşturulmuş insan boyutunda paravanlar taşların üstüne konur ve Buhurcular mahremiyetlerini korumak için bu geçici paravanların arkasında yakanırlar.

Buhurcular keçi kılından ürettikleri sitil, yazın sıcağı, kışın soğuğu geçirmediğinden çadırlarda bir izolasyon malzemesi olarak kullanılır. Buhurcuların koyun yününün soğuk suya

⁸ Mukaddes Kitiş ve Fadime Çetiner, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

⁹ Mukaddes Kitiş ve Fadime Çetiner, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

¹⁰ Fahrettin Eren, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

bastırılmasıyla oluşturulan keçeden kepenek adı verilen giysileri çobanlar tarafından kullanılır. Aynı yünden kilimler yapılır, otlardan ve köklerden elde edilen boylarla boyanır.

Buhurcu obalarına zaman zaman gelen köpük helvalar “güneş gördükçe lezzetlenir”, ve bu köpük helvalar yörük yiyeceklerinin içerisinde yer alır. Köpük helvanın yanında obalara zaman zaman uğrayan boncukçularla takas yapılır, bu boncuklar kilim üretiminde kullanılır.

Buhurcuların yörük geleneklerinin konar-göçer yaşamdan Dinar çevresine yerleşmeye başlamalarıyla birlikte uygulanmaları azalmıştır. Fadime Çetiner ve Mukaddes Kitiş kendilerini son yörükler olarak adlandırıp Buhurcuların bu geleneklerinin artık sürdürülmediğini belirtmişlerdir. Her ne kadar Buhurcuların yörük gelenekleri bitme noktasına gelse de, yörük gelenekleri diğer aileler tarafından Aydın tarafına göçüp gelme şeklinde uygulanmaya devam etmektedir. Mukaddes Kitiş, Adana tarafında ve Mersin tarafında çeşitli grupların yörük geleneklerini uygulamayı sürdürdüklerini aktarmıştır.¹¹

1.4. Buhurcuların Efelik Gelenekleri

İbrahim Buhurcu’ya göre “efe olmak her şeyden önce yürek ister. yüreğin varsa efe olursun.” Milli mücadele öncesinde ve sonrasında o dönemde bir efeyi efe yapan aynı zamanda çevresel baskılardır. Kalabalık ailelerin, göçmenlerin güvenliğinin sağlanması efelerden bilinir. Bu kişiler başta aile büyükleri, amcalar abiler iken daha sonrasında çevrenin asayişinden sorumlu, “yürekli” kişiler efeliğe yükselmişlerdir. Efelerin aynı zamanda küçük yaşta başka bir efenin yanında yetişme durumu da söz konusudur. Örneğin Buhurcu Koca İbrahim’in oğlu Ali Efe küçük yaşlardan Aydınli Yörük Ali Efe’nin yanında yetişmiş, efeliği ondan öğrenmiştir. Kuvayi Milliye döneminde Afyon çevresinde bölgedeki otorite boşluğundan da yararlanan birçok sahte efeler meydana çıkmaya başlamıştır. İbrahim Buhurcu’nun anlatımıyla “arkasına 15 kişi takan bir efe olmakta” ve efeler eşkıyalık faaliyetlerinde bulunmaya başlamışlardır. İbrahim Buhurcu’nun anlattığına göre Buhurcuların efelik anlayışında efeler hem kendinin hem çevre halkının hakkını savunan, mert, dürüst erkeklerdir.¹² Durgut, “Burdur İli Yeşilova Folkloru Üzerine Bir İnceleme” adlı eserinde Buhurcu Ali Efe’nin efelik faaliyetlerinden rahatsız olan bir jandarmayla olan konuşmasını şöyle aktarmıştır: “Ben bu dağlara millete zarar vermeye çıkmadım, ırz namus davasına çıktım, sen kim oluyorsun da beni eşkıya olarak nitelendiriyorsun?”¹³ Aynı kaynakta

¹¹ Mukaddes Kitiş ve Fadime Çetiner, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

¹² İbrahim Buhurcu, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

¹³ Ali Oğuzhan Durgut, *Burdur İli Yeşilova İlçesi Folkloru Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi(T.C. Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2022), 168.

Buhurcu Ali Efe'nin eşini tarlaya yalnız gönderen bir kocayla tartışması ve köylü halkına karılarını yalnız tarlaya göndermeye ve kendileri tembellik yapmaya devam ettikleri sürece onları rahat bırakmayacağına dair ortaya attığı tehdit anekdotlarına yer vermiştir.¹⁴ Bu kaynaktan efelerin yerel düzende önemli söz sahibi oldukları çıkarımına ulaşılabildiği gibi zaman zaman yerel düzenlere de başkaldırma gelenekleri olduğu söylenebilir.

2. MİLLİ MÜCADELEDE BUHURCULAR

2.1. Buhurcuların Kuva-yı Milliye Güçlerine Katılmaları

Milli mücadele döneminin hemen öncesinde Afyonlu subay Ali Çetinkaya, yine Afyon'un önde gelen beylerinden birisi olan Süleyman bey ile Buhurcu Koca İbrahim'i görüştürmüş ve Buhurcuların Kuva-yı Milliye saflarına katılmalarını istemiştir. Tam tarihi bilinmemekle beraber Buhurcuların Kuva-yı Milliye'ye katkıları buradan başlamaktadır.¹⁵ Afyon Dinar bölgesine yaklaşık olarak 50 km uzaklıkta bulunan Denizli'nin Çivril bölgesine, Çal ve Sandıklı'nın Ahırdağı bölgesine kadar olan bölgelere Yunan askerlerinin ilerlemesi sonucunda, Ankara hükümeti Burdur müftülüğüne bir yazı göndermiştir. Rivayet edildiği üzere bu yazıda Ankara hükümeti tarafından bölgedeki özellikle Buhurcular olmak üzere kuvvetlerin Yunan ordusu ile savaşması karşılığında o zamana kadar işledikleri suçların affı vaat edilmiştir. Bu yazının neticesinde Buhurcular'ın reisi Buhurcu Koca İbrahim efe Kuva-yı Milliye saflarına katılarak Çivril bölgesini potansiyel bir Yunan işgalinden korumak üzere bölgede direnç göstermeye hazır hale gelmişlerdir.¹⁶ Bölgeye ve olaylara daha geniş bir açıdan bakılacak olduğunda, 9 Kasım 1920 tarihinde Vekiller Heyetinin aldığı karar ile beraber emir komutada bazı değişiklikler yapılmış ve Batı Cephesi Güney ve Kuzey olarak iki cepheye ayrılmıştır. Kuzey Cephesi Albay İsmet bey'e, Güney Cephesi ise Albay Refet Bey'e teslim edilmiştir. Çerkez Ethem, kardeşleri ve kendileriyle aynı safta yer alanlar bu karara karşı çıkar ve Batı Cephesi komutanının verdiği kararlara göre hareket etmeyi kabul etmezler. Bu durumun üzerine Ankara hükümeti ile görüşmeler yapılır ve durumun değiştirilmesi için isteklerde bulunulur. Fakat, 27 Aralık 1920 tarihinde alınan karar neticesinde Çerkez Ethem ve yanındakiler asi ilan edilir. Bu durumun neticesinde "Çerkez Ethem Ayaklanması" olarak

¹⁴ Durgut, 168.

¹⁵ Fahrettin Eren, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

¹⁶ İbrahim Buhurcu, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

bilinen hadise meydana gelir.¹⁷ Münir Sayhan'ın "Kurtuluş Savaşında Çivril" isimli makalesinde bahsettiği üzere, Çivril işgali iki aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalardan ilki Ocak 1921 tarihinde Çerkez Ethem isyanı başlamış ve bu durumdan faydalanmaya çalışan Yunan birlikleri 8 Ocak 1921 sabahında Çivril'i işgal etmiştir. İşgalin nedenleri arasında başlıca Çivril'den Aydın, Denizli ve Uşak gibi şehirlere yapılan yardımın önünü kesmek sebep olarak gösterilebilir. Bu işgal kısa süreli olup 10 gün civarında sürmüştür. Çivril işgalinin ikinci aşamasına gelindiğinde ise 1 Nisan 1921 tarihinde Çivril yeniden işgal altına alınmıştır. Çivril'in yaklaşık olarak 40 kadar köyünü işgal eden Yunan birlikleri, askerimiz ve sivil halktan pek çok insanımızı şehid etmiştir. Düzenli orduya geçilmesi ile birlikte savaşın seyri değişmeye başlamış ve 30 Ağustos 1922 tarihinde Gazi Mustafa Kemal'in önderliğinde kazanılan Başkomutanlık Meydan Muharebesi zaferi ile beraber Çivril işgalinin de son bulunduğu gün olarak kayıtlara geçmiştir. Aylar süren çatışmalardan sonra bölgedeki Yunan ordusunun baskısı kalkmıştır.¹⁸ Buhurcu Koca İbrahim'in torunu 82 yaşındaki Fahrettin Eren'den ulaşıldığı kadarıyla bölgedeki çatışmaların boyutu çok fazla büyümekle birlikte Yunan askerleri bu bölgeden ileriye gidememiştir ve Buhurcular Çivril bölgesinde etkili bir mücadele göstermesinin yanı sıra, çıkan ayaklanmalarda yer almamış ve devletin yanında Yunan birliklerine karşı mücadele vermiştir.¹⁹ Ek olarak, zamanında Buhurcu Koca İbrahim'in oğlunu, Yörük Ali Efe'nin yanına vermesi ve oğlunun Ali Efe'nin yanında yetişmesi, aynı görüşü benimsemesi, hem Yörük Ali Efe'nin hemde Buhurcu Koca İbrahim'in oğlu Ali Efe'nin Çerkez Ethem ayaklanmasında yer almamalarına sebep olarak gösterilebilir.²⁰

2.2. Buhurcuların Milli Mücadelede Rol Almaları Esnasında Kurtuluş Savaşının Durumu

Buhurcular kaynaklara göre Büyük Taarruza hazırlık döneminde milli mücadeleye katılmışlardır. Büyük Taarruz öncesinde ülkenin durumu hakkında bazı kaynaklardan bilgi edilebilmektedir. Milli Savunma Bakanlığının kaynaklarının arasında bulunan Büyük Taarruz adlı eser bu dönem hakkında önemli bir içeriğe sahiptir. Sakarya Muharebesi sırasında Türk ordusunun kuvveti 100.000 kişi olarak kayda geçmişti, askeri ekipmanları ise 50.000 tüfek, 825 makineli tüfek ve 169 toptan oluşmaktaydı. Bu sayılar Türk ordusunun Yunan ordusunun

¹⁷ Müzehher Yamaç, *Faculty of Economics and Administrative Sciences E-Journal*, Trakya Üniversitesi, 2016, 58-79

¹⁸ Münir Sayhan, *Çivril Tarihi ve MİRYOKEFALON ZAFERİ*, 150

¹⁹ Fahrettin Eren, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

²⁰ İbrahim Buhurcu, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

hem ekipman hem eleman sayısı olarak ancak yarısı kadar donanımlı olduğu anlamına geliyordu. Sakarya Zaferi'nden sonra hazırlık olarak Türk ordusu bazı değişiklikler yaptı. “Sakarya Muharebesinde 100.000 kişi olan insan mevcudu 200.000 kişiye çıkarıldı.”²¹, “On aylık zaman içinde silâh artışı da şöyle oldu : Sakarya'da 50.000 olan tüfek, 93.000'e; çoğu hafif olmak üzere 825 makineli tüfek 2864'e; 169 top da 323'e çıkarıldı.”²², “On aylık zaman içinde eğitime büyük önem verilerek, ordunun muhariplik niteliği-yüksek bir dereceye çıkartıldı.”²³ ve “Ordunun harekât kabiliyeti çok noksandı. Savunma muharebelerinde bile yiyecek ve cephane ihtiyacı yeteri kadar sağlanamıyordu. Yurdun bütün ulaştırma araçlarından faydalanılarak birlikler 100 km.lik bir hareket kabiliyeti kazandılar.”²⁴ alıntılarını yapılan değişiklikleri vurgulamaktadır. Büyük Taarruz'a hazırlık evresinde atılan bu adımlar, ordunun taarruz gücünü arttırmayı hedeflemektedir. Türkiye hükümeti savaşı masada bitirme girişimlerinde de bulunmuştur. “Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, mütarekeye esas olmak üzere dört ay içinde Yunan ordusunun Anadolu'dan çekilmesini istedi. 15 Nisan'da bu istek İtilâf Devletleri tarafından reddedildi.”²⁵ alıntısı Türk hükümetinin savaşı masada bitirme girişiminin göstergesidir.

2.3 Buhurcuların Diğer Kuva-yı Milliye Güçleri İle İlişkileri

Fahrettin Eren ve İbrahim Buhurcunun vermiş olduğu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda anlıyoruz ki Buhurcular devletin emri doğrultusunda Kuva-yı Milliye katılmışlardır. Bu bölgede çatışmaların çok şiddetli geçmemesi sebebi ile Buhurcular bölgelerindeki tek kuvvet olarak bu bölgeyi işgalden koruyabilmişlerdir. Öteki Kuva-yı Milliye güçleri ile olan etkileşimleri fazlasıyla nadir olmuştur. Araştırmamızın 2.1. kısmında nedeni ve etkileri anlatılan Çerkez Ethem Ayaklanması'na katılmamış olmaları da belli bir düzeyde bu faktöre bağlanabilir.²⁶

2.4. Milli Mücadele Esnasında Buhurcuların Ankara Hükümeti ile İlişkileri

Çivril bölgesinde Yunan kuvvetleri ile yaşanan çatışmalar sona erince Ankara hükümeti bölgedeki milli mücadeleye katılmayı reddeden birtakım grupların öldürülmesi için Buhurculara bir talep yollanmıştır. Bu talebin Buhurculara bir yazı şeklinde iletildiği ve

²¹ İsmet Görgülü, *Büyük Taarruz*(Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1992), 4.

²² İsmet Görgülü, *Büyük Taarruz*(Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1992), 4.

²³ AGE 4.

²⁴ AGE 5.

²⁵ AGE 3.

²⁶ Fahrettin Eren ve İbrahim Buhurcu, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

Mustafa Kemal tarafından gönderildiği halk arasında anlatılmaktadır ve sözlü kaynaklarımızdan Fahrettin Eren tarafından da bu şekilde belirtilmiştir. Ancak bu bilginin doğruluğu, yazıya ulaşılamaması sebebiyle teyit edilememiştir. Bahsi geçen yazıda araştırmamızın 3.3 bölümünde bahsettiğimiz çete lideri Koca Mustafa'nın etrafında toplanmış olan eşkiyalar ve Koca Mustafa'nın kendisi hedef gösterilmiştir. Bu emrin üzerine ailenin başında olan Buhurcu Koca İbrahim, Koca Mustafa'yı takibe alınmış ve uygun bir fırsatta vurup öldürmek için hazırlanmıştır. Fahrettin Eren'in aktardığı üzere, dönemim Ankara hükümeti eşkiya grupları ile başa çıkmak için cephaneye ve asker açısından yetersiz kalınca farklı bölgelerde aşiretler ile anlaşarak güvenliği sağlayabiliyormuş. Bizzat Mustafa Kemal'den geldiği rivayet edilen bu emir de bu durumlardan biri olarak bir örnek teşkil etmektedir. Dönem hükümeti ile bu şekilde de işbirliği içinde olan Buhurcular, Ankara hükümeti ile milli mücadele sırasında bölgelerini Yunan kuvvetlerinden koruyarak ve sonrasında bölgedeki eşkiyalardan kurtularak işbirliği içinde olmuştur.²⁷

2.5. Buhurcuların Milli Mücadeleye Katkıları

Daha önce bahsedilen katkılarının yanı sıra, İbrahim Buhurcu'nun aktardığı bilgilere göre Buhurcuların kadınları, 100 tanesi kendi develeri ve 50 tanesi de dışarıdan gelmiş develeri kullanarak savaşa lojistik destek sağlamışlardır. Bu yardım gerekirse mühimmat, gerekirse de cephedeki askerin işine yarayabilecek yiyecek, giysi gibi malzemelerden oluşmuştur.²⁸

3. BUHURCULAR VE İNCE MEMED

3.1. İnce Memed Kimdir?

İnce Memed, Yaşar Kemal'in aynı isimli romanında yer almasıyla, ve romanın Türk edebiyatının kıymetli eserlerinden biri haline gelmesi sebebiyle halk tarafından Çukurovalı bir efe olarak bilinir. Ancak kitapta anlatılan İnce Mehmet isimli efenin Nazilli ve çevresinde hüküm süren ve asıl İnce Memed olan efeye bir ilgisi yoktur. Fahrettin Eren'in aktardığı üzere, Yaşar Kemal romanında Çukurova bölgesinde yaşamış, başka bir efeyi anlatırken, araştırmamızda yer verdiğimiz gerçek İnce Memed'in yalnızca ismini kullanmıştır. Bunun sebebi Fahrettin Eren tarafından, asıl İnce Memed'i Anadolu halkının roman yazılmadan önce

²⁷ Fahrettin Eren, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

²⁸ İbrahim Buhurcu, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

hâlihazırda tanıyor olması, dolayısıyla halkın bu isme aşina olması ve ismin kolay telaffuz edilmesi olarak belirtilmiştir. Bu durum, romanda anlatılan İnce Memed'in aslen Kahramanmaraş'ın Helete köyünden olması ve Çukurova bölgesinden pek uzaklaşmamasına rağmen, asıl İnce Memed'in Afyon, Aydın, Manisa çevresinde yaşamını sürdürdüğü, yalnızca hayatının son döneminde Çukurova bölgesine yerleştiği bilgilerinden de anlaşılabilir. Araştırmamız için, İnce Memed'in Buhurcularla ve diğer efelerle olan ilişkileri, olayların akışını anlamlandırabilmek ve temellendirebilmek açısından önemlidir.²⁹

3.2 Türkülerde İnce Memed

Sözlü kaynaklarımızdan Fahrettin Eren, sözleri aşağıdaki gibi olan Afyon yöresine ait Koca Mustafa türküsünde bahsedilen İnce Memed'in, araştırmamızda yer verdiğimiz İnce Memed olduğunu belirtmiştir. türküde ayrıca Buhurculardan da bahsedilmektedir. Bu türkünün sözleri şu şekildedir:

Buhurcular atar atar vuramaz da

İnce Memed dumanından duramaz

Kalk gidelim bu el bize yaramaz

Şimdi müfrezeler basarlar bizi

Yörüklerin keçileri alabaş da

Mustafa'nın varacağı Karataş

Aman İnce Memed imdada ulaş

Şimdi müfrezeler basarlar bizi

Buhurcular bölük bölük geldiler de

Ak bağrımı delik delik deldiler

Şu Dinar'da resmini aldılar

Ak kağıt üstünde görsünler bizi³⁰

²⁹ Fahrettin Eren, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

³⁰ Mehmet Bayrak, *Eşkîyalık ve Eşkîya Türküleri*, (Ankara: Yorum Yayınevi, 1985), 438.

Bu türkü hem İnce Memed ve Koca Mustafa ile Buhurcular arasında olan husumeti belgelemekte, hem de müfrezelerden bahsederek bu husumette devletin de İnce Memed'e karşı olduğunu kanıtlamaktadır. Aşağıdaki türkü de İnce Memed'in jandarmalarla husumetli olduğunu kanıtlamaktadır:

Bir taş attım Bademli'nin yoluna

Selam da verir efeciğim hem sağına soluna

Nasıl da kıydın takipçi binbaşının canına

Aman da beyler beyler avdan geldim de yorgunum

Yorgun da değil efem ince kaşlarına vurgunum

Sık ormandır Ödemiş'in yolları

Açık mavidir aman İnce Memed'in şalvarı

Takip yüzbaşısı aman allah diye yalvarı

Aman da beyler ben düyama da doymadım³¹

Bu türkü İnce Memed'in düşmanlarına acımadığını, çarpışmalara girdiği ve öldürdüğü kolluk kuvvetlerini anlatıyor.

Buhurcular ve İnce Memed ilişkisinden bahseden bir başka türkü de aşağıdaki gibidir:

Yörüklerin koyunları karabaş

Efelerin memleketi Karataş

İnce Memed oldu bize arkadaş

Tut elimden İnce Memed gidelim

Dağlar gidelim of...

Felek yazmış bu yazıyı nidelim

Dağlar nidelim of...

³¹ Mehmet Bayrak, *Eşkîyalık ve Eşkîya Türküleri*, (Ankara: Yorum Yayınevi, 1985), 437.

Buhurcular bölük bölük geldiler

Ak bağırmı delik delik deldiler

İleşimi meydanlara serdiler

Tut elimden İnce Memed gidelim

Dağlar gidelim of...

Felek yazmış bu yazıyı nidelim

Dağlar nidelim of...

İnce Memed Akgedikten ünledi

Buhurcular kulak verip dinledi

On yedi kurşun yedi de ölmedi

Tut elimden İnce Memed gidelim

Dağlar gidelim of...

Felek yazmış bu yazıyı nidelim

Dağlar nidelim of...

Dinilerin dört etrafı değirmen

Kurşunu yiyince kalmadı derman

Ankara'dan geldi bize vur ferman

Tut elimden İnce Memed gidelim

Dağlar gidelim of...

Felek yazmış bu yazıyı nidelim

Dağlar nidelim of...³²

³² Mehmet Bayrak, *Eşkıyalık ve Eşkîya Türküleri*, (Ankara: Yorum Yayınevi, 1985), 435.

Bu türküde ise Buhurcular ile İnce Memed'in bir yörük efe olmasından, dağlardaki çatışmalarından, Ankara'dan gelen emir üzerine Buhurcuların İnce Memed'i vurmasından, öldürüldükten sonra leşinin meydanlarda gösterildiğinden bahsediliyor. Ancak sözlü kaynaklarımızdan Fahrettin Eren'in aktardığı ve araştırmamızın 3.3 bölümünde yer verdiğimiz bilgilere göre bu türküde ölümü anlatılan asıl kişi İnce Memed'in arkadaşı Koca Mustafa olabilir. Ayrıca 3.2 bölümünde ilk yer verdiğimiz türkünün "Buhurcular bölük bölük geldiler de / Ak bağrımı delik delik deldiler" dizelerinin bu türküdeki dizlere benzemesi, bu iki türkünün birbirlerinin farklı bölgelerdeki yorumu olmasından kaynaklanıyor olabilir.

3.3 Buhurcuların İnce Memed ile İlişkileri

Afyon Göcen köyüne yerleşmiş, yerleşik hayata geçmeden önce bu bölge çevresinde yaylalarda efelik yapan bir yörük olan İnce Memed'in, İbrahim Buhurcu tarafından belirttiği üzere, Buhurcu aşireti ile tanışıklığı Çay Bölgesi, Kumalar Yaylası'nda başlıyor. Kumalar Yaylası: Şuhut, Sandıklı, Sincanlı ve Dinar çevresini kapsayan yaylalar olarak belirtiliyor. Aktarılanlara göre, İnce Memed ile Buhurcu aşireti içinde Buhurcu dede olarak da geçen Buhurcu Koca İbrahim bu bölgede bulunurken, aralarında bir kız alıp verme meselesi oluyor. Buhurcu Koca İbrahim'in oğlu Ali Efe, İnce Memed'in kız kardeşi ile evlenmek istiyor ancak İnce Memed bu duruma razı gelmiyor. Kız kardeşini vermek istemediğinden aralarında bir husumet başlıyor. Derken, bir gün İnce Memed'in Uşak'tan 7 tanıdığı öldürülüyor. Sözlü kaynaklarımızdan Fahrettin Eren'in aktardığına göre, o dönem Osmanlı'da il değiştirildiğinde önceki ilde işlenenler suç sayılmadığı halk arasında rivayet ediliyormuş, bu sebeple bu 7 kişiyi öldüren adam da Buhurcu Koca İbrahime' sığınıyor. Onun yazlık depo gibi bir evinde kalmaya, çobanlık yapmaya başlıyor. Bunu öğrenen İnce Memed, bir gün bir bahane bulup artık Buhurcu İbrahim'in çobanı olmuş adamla kavga ediyor ve onu öldürüyor. İki efe arasındaki husumet böylece iyice kesinleşiyor.³³

Bu olaydan sonra dağlarda iki efenin adamları arasında sayısız çarpışma oluyor. Bu çarpışmalarda genelde 150-200 atlı efe yer alıyor. İnce Memed'in Buhurcularla olan husumetine sonradan aynı bölgede eşkıyalık yapmakta olan Koca Mustafa da dahil oluyor. Koca Mustafa kendi başına var olamayacağını anlayınca önce Buhurcu İbrahim'in yanına gidip geliyor, ancak o ortaklığı ve arkadaşlığı kabul etmeyince İnce Memed'in yanında, Buhurcularla karşı safta yerini alıyor. Yine İbrahim Buhurcu tarafından belirtildiği üzere, İnce Memed dürüst, inançlı bir insanmış. Bu sebeple Çöl ovası ve Burdur Yeşilova bölgelerinde

³³ İbrahim Buhurcu, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

soygunculuk, ırzcılık yapan arkadaşı Koca Mustafa'yı düzenli olarak ikaz ediyor. Çay, Dinar, Afyon, Şuhut bölgelerinde Buhurcular ve bu iki efenin adamları arasında yine pek çok çatışma oluyor.

Fahrettin Eren, bu çatışmalardan sonuncusunu, Koca Mustafa'nın Buhurcu Koca İbrahim tarafından öldürüldüğü çatışmayı oldukça detaylı bir şekilde aşağıdaki gibi aktarıyor: Buhurcu Koca İbrahim'in oğlu, Fahrettin Eren'in dayısı olan Ali Efe, üç arkadaşı ile Dinar yakınlarında, Zindan Boğazı denen bir bölgede bir yörük aşiretine misafir olduğu sırada, gece Koca Mustafa ve adamları tarafından bir baskın oluyor ve o gece kadın, çocuk, erkek fark etmeksizin 14 kişi öldürülüyor. Bunlar arasında Ali Efe'nin üç arkadaşı da yer alıyor. Bu olaydan sonra kendini suçlu ve arkadaşlarının intikamını almakla yükümlü hisseden Ali Efe, köyünden ayrılıp tam altı ay dağlarda yanına topladığı birkaç efe arkadaşı ile birlikte Koca Mustafa'nın izini sürüyor. İlerleyen dönemlerde Ali Efe'nin grubu 80, Koca Mustafa'nın grubu 200 kişiye ulaşıyor. Bu altı ayın sonunda, Koca Mustafa'nın Ballık köyünden Ali Efendi ile Ali Efe'ye haber göndermesiyle, Koçkayası denen bölgede iki grup karşılaşp çatışmaya başlıyor. Bu çatışmaya Buhurcu Koca İbrahim de oğlunun yanında yer alarak dahil oluyor. Bu çatışmada Koca Mustafa 9 mermi yarası alıyor, ancak kaçmayı başarıyor. Ardından, Buhurcu İbrahim ve yanındaki birkaç jandarma tarafından pusuya düşürülerek Eldere köyünde öldürülüyor. Cesedi Dinar Kaymakamlığına teslim ediliyor.³⁴

Koca Mustafa'nın ölümünün ardından Koca Mustafa'nın dayı, yeğen ve amcaları ile İnce Memed, Koca Mustafa'nın akrabalarının İnce Memed'i bu ölümden sorumlu tutması üzerine kavga etmeye başlıyorlar. Bunun haberini alan Buhurcu Koca İbrahim, İnce Memed'e haber gönderiyor: “Ya kimsenin izini bulamayacağı bir yere göç edersen, ya da iğne ucu kadar bir yerde bile olsan seni bulur, bulduğum yerde de öldürürüm.” diyor. Bunun üzerine İnce Memed Çukurova'ya göç ediyor ve hayatının geri kalanına orada kendi halinde, gariban biri olarak devam ediyor. Fahrettin Eren bu olayın tam tarihini belirtmemiş, ancak Koca Mustafa'nın ölümünün ve İnce Memed'in Buhurcular tarafından gönderilmesinin yeni hükümetin Koca Mustafa gibi eşkıyalarla mücadele açısından henüz yeterince güçlü olmadığı Cumhuriyet'in ilk yıllarında gerçekleştiğini aktarmıştır. Bu durumun sebebi olarak ise savaştan yeni çıkan devletin askeri gücünün ve kolluk kuvvetlerinin bu yıllarda eşkıyalarla mücadele için yeterli kapasiteye ulaşmadığını göstermiştir.³⁵

³⁴ Fahrettin Eren, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

³⁵ Fahrettin Eren, görüşmeyi yapan Emre Can Yoloğlu, 20 Kasım 2022

İnce Memed'e araştırmamızda yer vermemizin sebepleri arasında, sözlü kaynaklarımızla Buhurcuların tarihi hakkında röportaj yaparken bu ismin sıklıkla karşımıza çıkması yer alıyor. Ayrıca 3.2 bölümünde yer verdiğimiz türkülerde olduğu gibi edebi kaynaklarda Buhurcuların haksız yere adam öldürüp eşkıyalık yaptıkları, İnce Memed'in arkadaşını acımasızca öldürdüğü gibi Buhurcuların itibarlarını zedeleyici ifadeler yer almaktadır. Koca Mustafa'nın ölümü, İnce Memed ve Buhurcular arası husumetin kaynağı gibi tarihi olayların bundan önceki eserlerde eksik aktarılması sebebiyle bu kötüleyici ifadelere zemin hazırladığını düşündük. Bu sebeple bu tarihi olayları her yönüyle aydınlatmak amacıyla İnce Memed ve Buhurcular arası ilişkilere araştırmamızda yer verdik. Ayrıca, İnce Memed'in de efelik geleneği içinde yer almasından dolayı iki hasım efe grubu olan İnce Memed ve Buhurcuların çarpışmalarından bahsetmenin araştırmamızın 1.4 bölümünde yer verdiğimiz bu geleneğe bir örnek teşkil edeceğini düşündük. Buna ek olarak, Buhurcuların İnce Memed ve Koca Mustafa ile girdikleri ve galip geldikleri çarpışmaların onları halk, hükümet ve kolluk kuvvetlerinin gözünde saygıdeğer bir konuma getirmesinde payı olduğundan dolayı bu ilişkileri araştırmamızda detaylı bir şekilde inceledik.

Sonuç

Bu çalışmada Buhurcu aşiretinin özellikle 20. yüzyılın ilk çeyreğindeki tarihi ele alınmıştır. Buhurcular Afşar Türklerinden gelen bir yörük ailesidir. En fazla Afyonkarahisar bölgesinde aktif olan Buhurcular Kurtuluş Savaşı'na önce Kuvayı Milliye'nin bir parçası olarak yardım etmişlerdir. Bu süreçte İnce Memed ve Koca Mustafa gibi bölgedeki milli mücadeleye yardımcı olmayan güçleri başarı ile dize getirmişlerdir. Büyük Taarruz zamanında ise milli mücadeleye düzenli ordu bünyesinde yardımcı oluşlardır. Çerkes Ethem Ayaklanması gibi süreçlerde bile Buhurcuların Ankara hükümetine olan sadakati değişmemiştir. Buhurcu Ali Efe'nin Yörük Ali Efe ile geçirdiği zamandan öğrendiği efelik geleneği bu mücadele sırasında Buhurculara yol göstermiştir.

Günümüzde Buhurcular yörük geleneklerini sürdürmeyi bırakmış ve Afyonkarahisar bölgesi yakınlarında yerleşik hayata geçmiştir. Görüşmelerimiz için seçtiğimiz Fahrettin Eren

hayatının bir kaç senesini yörük çadırlarında geçirmiş olup bu geleneğin son uygulamalarına şahit olmuştur. Bu nesilden sonra evlilikler gibi sebeplerle yerleşik hayata geçiş hız kazanmıştır. Günümüzde her ne kadar Buhurcuların büyük bir kısmı Afyonkarahisar bölgesinde yaşamaya devam etse de büyük şehirlere göç ile bu nüfus biraz seyrelmiştir. Bölgede kalan Buhurcular hala belli bir düzeyde hayvancılığa devam etmektedirler.

Kaynakça

Sözlü Kaynaklar:

Buhurcu, İbrahim. “*İbrahim Buhurcu ile Yapılan Ropörtaj.*” Görüşme Emre Can Yoloğlu tarafından gerçekleştirildi. 20 Kasım 2022.

Kitiş, Mukaddes. “*Mukaddes Kitiş ve Fadime Çetiner ile Yapılan Ropörtaj.*” Görüşme Emre Can Yoloğlu tarafından gerçekleştirildi. 20 Kasım 2022.

Çetiner, Fadime. “*Mukaddes Kitiş ve Fadime Çetiner ile Yapılan Ropörtaj.*” Görüşme Emre Can Yoloğlu tarafından gerçekleştirildi. 20 Kasım 2022.

Eren, Fahrettin. “*Fahrettin Eren ile Yapılan Ropörtaj.*” Görüşme Emre Can Yoloğlu tarafından gerçekleştirildi. 20 Kasım 2022.

Yazılı Kaynaklar:

Top, Gülsüm. “225 Numaralı Burdur Şer’iyye Sicili: (H.1314-1316/ M. 1897-1898)”. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi, 2016.

Durgut, Ali Oğuzhan. “Burdur İli Yeşilova İlçesi Folkloru Üzerine Bir İnceleme” Yüksek Lisans Tezi, T.C. Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2022.

Bayrak, Mehmet. *Eşkıyalık ve Eşkıya Türküleri*. Ankara: Yorum Yayınevi, 1985.

Yılmaz, Şahin Efe. *Kuvayımilliye Efeleri*. Aydın: Efeler Belediyesi Kültür Yayınları, 2018.

Yamaç, Müzehher. *Çerkez Ethem Olayı*. Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2016.

Sayhan, Münir. “*Çivril Tarihi Ve MİRYOKEFALON ZAFERİ,*” 2019.

Ekler

Buhurcular ve Türk Subaylar. En solda Buhurcu Koca İbrahim'in oğlu Buhurcu Ali Efe

a) Mukaddes Kitiş ve Fadime Çetiner ile Yapılan Ropörtaj

Emre Can Yoloğlu: Öncelikle sesinizi kayıt altına almamızda bir sakınca var mı?

Mukaddes Kitiş: Yok.

E: Mukaddes Kitiş, siz Buhurcular ailesi içerisinde Buhurcu Koca İbrahim' le nasıl akrabasınız, neyi oluyorsunuz?

M: Buhurcu Koca İbrahim' in torunun kızıyım.

E: Şimdi bizim size birkaç tane sorumuz olacak. Görüşmeyi de bu sorular altında gerçekleştireceğiz. İlk sorumuz, Buhurcular kimlerdir? Kökenleri nereden gelmektedir?

M: Benim bildiğim İzmir Tire' de kendisi çocukken, develerin yavrularını güdüyorken Buhur lakabını alıyor.

E: Yani ne demek Buhur lakabı?

M: Develerin yavrularına Buhur denir, sonradan kendi aralarında çoğaldıkları için de Buhurcular olarak anılıyorlar. Sonra Buhurcu İbrahim kendi mallarını çoğaltıyor, evleniyor, genişliyorlar. Önce kışın, Aydın tarafında konaklıyorlar çadırlarda. Yazın da oralar çok sıcak olduğu için burada Akpınar Yaylası, Kumalar yaylasında ve başka yaylalarda konaklıyorlar. Mevsimine göre konaklıyorlar buralarda, çadırlarda. Yazın bu tarafta, kışın Aydın tarafında yaşıyorlar.

E: Buhurcular Dinar çevresine nasıl yerleşmişlerdir?

M: Yerleşme hiçbir zaman olmuyor. Bunlar sürekli konar göçer bir şekilde oldukları için. Kızları nerede münasip olursa orada evleniyor, oğlanlar nerede münasip olursa orada evleniyor ama evlendikten sonra yerleşik alana geçiyorlar. Sürüleri, develeri, koyunları çok olduğu için bir yere yerleşip de ağıla kapatma durumu yok.

E: Buhurcular' ın bu bölgedeki diğer ailelerle ilişkileri nasıl oluyor?

M: Hep dağda oldukları için onlar da hep çocukları ve aileleriyle komşu oluyorlar. Öyle konup göçüyorlar. Koca İbrahim' in üç eşi varmış, biri babaannem oluyor. Onların çocukları, gelinleri hepsi toplu bir şekilde yaşıyormuş küçük bir köy gibi.

E: O zaman başka ailelerle, aşiretlerle, yörüklerle...

M: Horzum yörükleri, sarı geçimler var. Sarı geçimler sanırım Antalya tarafında oluyor. Aynı yerlerde konkladıklarını sanmıyorum. Herkesin kendi bölgeleri var, yaylaları var.

E: Buhurcular'ın anlaşmazlığa düştükleri gruplarla, ailelerle mücadelelerini anlatabilir misiniz?

M: Benim bildiğim kendilerinin direkt bir çatışması yok. O aralar savaşlar geçmişimizde çok olduğu için ve askerimiz az olduğu için eşkiyalık çok olunca köylere baskın yapılmıymış. Kadınını kaçırıyorlar, mallarını alıyorlar, işkence yapıyorlar. Koca Mustafa o aralar çok büyük olaylara karıştıyormuş. Bunun hakkından gelemediği için devletimiz, Buhurcu Koca İbrahim' e diyor ki: "Senin oğlun asker kaçağıymış. Onu affedeceğiz. Ama Koca Mustafa' yı öldürmekle görevlisiniz." Ailelere hep baskı yapıyorlarmış, büyük ailelerin kadınları ambarlara saklanırmış. Bunlardan kurtulmak için Koca İbrahim görevlendiriliyor. Asıl asker

kaçağı olan oğlu Ali Efe Buhurcu' yu affedeceğiz diyorlar ve bunlar köylerin muhtarlarıyla bağlantı kurarak hangi köyden hangi köye kaçtıklarını haberleşerek takip ediyorlar Koca Mustafa' yı. En sonunda, Karataş diye bir köy vardır, sulak ağaçlık bir yer vardır. O ağaçlık yerde dinlenirlerken baskın yapıyorlar. Devlet emir verdiği için öldürmeye şey yapıyor. Baskından kurtulamayacağını anlayınca eline geçen kağıt paralarını yırtıp atıyor, Buhurcu'nun eline geçmesin diye. Sonra bir heybe altını varmış, saklamış iki köy arasına. Yıllar sonra bir çoban buluyor o heybeyi kafayı yiyor mesela. Buhurcular Koca Mustafa'yı, eşkiyaları öldürünce devletin emrine göre, burda mahkeme olmadığı için İzmir' de olacak ya; Koca Mustafa'nın başını ve her eşkiyanın bir kulağını ipe dizerekten İzmir' e götürüyorlar.

E: O kulak hikayesi ordan geliyor o zaman.

M: Evet.

E: Milli Mücadeleden sonra mı gerçekleşiyor bunlar?

M: Evet, öyle tahmin ediyorum.

E: Buhurcular yörük geleneklerini nasıl sürdürmekteydiler, hangi gelenekler gözlemlenmekteydi?

M: Duyduklarımı anlatayım. Kış geçip yaz başlayınca Aydın sıcak oluyor. Ordan bu tarafa geliyorken develeri, koçları süslerlermiş. Kadınlar güzel giyinirlermiş düğüne gidiyor gibi. Herkes yollara çıkarmış, Buhurcular geçiyor diye görmeye. Sonra herkes çadırı kuruyor, herkesin görevi var. Biri peynir yapıyor biri ekmek yapıyor. Ben de neneme sorardım nasıl sığdıklarını. Her ailenin bir çadırı varmış yani eşi olmayan bir nene torunlarıyla yatıyor mesela. Sabah kalkınca herkes hayvanlarıyla ilgileniyor, yaptıklarıyla ilgileniyor. Ben derdim ki hiç sebze yemiyor musunuz, onlar Pazar yerlerinde yaptıkları peynirlerle takaslayıp çuvala getirirlermiş sebzeleri. Çok bolluk içinde yaşadık derdi nenem. Hayvanları zaten fazla. Sebze meyveyi de kendi sattıklarıyla alıyorlar. Bir de namazı, orucu nasıl öğrendiklerini merak ederdim. Üç aylarda hoca tutarlarmış bir tane, çadırda çocuklara namazı oruç tutmayı öğretirmiş. Obada öğrenirlermiş yani bunları.

E: Oba ne demek?

M: Oba yörüklerin çadırlarını kurduğu ortama denir.

E: Fadime teyze sen dün süt yakmakla alaklı bir şey anlatmıştın, onu bir daha anlatabilir misin?

Fadime Çetiner: Buhurcu'nun kızı Dudu'nun torunuyum. Emre Can da halamın torunudur. Ben yörüklerin sonlarındayım, biz çadırlarda yaşamadık. Ben kalmadım çadırlarda nenemgil kalırmış. Biz sürülerden süt sağardık. Toplanıp kazanlarla sütleri süzer kazanlarda kaynatır, peynir mayalardık. Peynirleri keseleyip torbalardık. Peynir sularından lor yapılırdı. Yoğurt yapardık, sonbahara kadar birikirdi. Sonbahar geldi mi “yannıklarda” tekrar yoğurtlar dövülür tereyağı çıkarılırdı. Yannık yoğurdun, ayranın dövülüp tereyağının çıkarılmasına yarayan alettir. Tereyağ fıçısıdır. Tahtadan fıçılar. Peynirin suyu lor olurdu, ayranın suyunun kalanı çökelek olurdu. Kışlık yapılırdı, kışın yenirdi veya kar amaçlı satılırdı. Peynirin sütün çeşitli ürünleri yapılırdı.

E: Çıknık mıydı, bir şeyi yakardık diye anlatmıştın.

F: "Çekem". Dağdan dönerken çekemler olur sert yerde. Keser, kazardık onları. Onların kokusu çam ağacı gibidir. Getirip sütleri onlarla pişirdik. Buhurcu kokulu. Onun kokusu hiçbir yerde yoktur.

E: Buhurcular hayvancılıkla uğraşiyor ama nasıl bakıyorlar bu hayvanlara?

F: Meralar oluyor. Her köyün her şehrin kendi çevresinde meraları vardır. Orada yemsiz yaşar hayvanlar.

M: Muhtarlıklara bir para ödenirmiş. Mesela bir merada yaylanacaksa üç ay, onun parası ödenirmiş muhtarlığa.

E: Bu gelenekler nereye kadar devam ediyor, nereden sonra uygulanmamaya başlıyor?

M: Çadırın ortasına direk dikilirmiş, oraya lokumlar şekerler bağlanırmış çocuklar istediğinde yermiş. O zamanda ona göre bollukları varmış. Giyeceklerini nasıl taşıdıklarını merak ederdim. Bir kişinin giyeceği bir çuvalda olurmuş. Dokuma çuvalar. Valiz gibi, çuvalamış oluyorlar. Sonra develere bağlarırmış bir yere giderken. Çubuk gibi kamışlar var birbirine geçen, insan boyunda. Paravan gibi. Taşların üstüne koyarlarmış, orada yıkanarlarmış kimse görmezmiş böylece. Ben de nenemin dediklerini Dinar depreminde uyguladım. Çamaşırları su kenarında yıkarlarmış kaynatarak kazanları. Sabahları gelinler uyanır, çamaşırları yıkarmış, kelle paça kaynatırlarmış, her işi halledermiş kayınbabası uyanmadan. Sağım zamanı sağmaya gidiyorlar, peynirleri sütleri hazırlıyorlar.

F: Sadece peynirden süttten ziyade, keçi kılından "stil" yaparlarmış. Yazın sıcağı, kışın soğuşu geçirmezmiş. Tezgahta stil dokurlar, hasır, heybe ve kilim dokurlarmış. Yorgan dikerlermiş.

M: Nenem, Buhurcu kızını, kendi dokuduğu kilimler vardı. Çorap giyeceklerse kendileri dikiyorlar, yastık dikiyorlar. Boyama yapıyorlar köklerden ve otlardan.

F: Kepenek yaparlarmış. Çobanlar üstüne örtüyor soğukta. Kışın sererlermiş. Halı şeklinde keçe yaparlarmış. Koyun yününden soğuk suda bastıra bastıra yapılır keçe.

M: Çatışma hakkında demek istediğim bir şey var Koca Mustafa'yla ilgili. O olay başlayınca, çok şiddetlendiğinde İnce Memed o zaman kaçıyor Adana' ya. Nenemin anlattığına göre kadın gönderip haber alırlarmış Koca Mustafa' yla ilgili.

E: Yörük geleneklerinin günümüzdeki durumu nedir? Ne kadarı sürdürülüyor?

F: Hala sürdürülüyor. Aydın tarafından göçüp geliyorlar. Hala göçebe yaşantı var. Adana tarafı, Mersin tarafı... Onlar da yörük sayılır. Fakat Buhurcuların bu gelenekleri bitti. Nenem evlendiğinde bitmiş.

E: Bu ne zamana denk geliyor?

F: Nenemin evlendiği devri bilmiyorum ben tam.

M: Nenem ve ablası bizim köyümüze gelin oluyor. Sonra Buhurcu dedem hastalanıyor. Buhurcu koca İbrahim. Oğlu Ali Efe rahatsızlanıp ölünce, bir tane de küçük oğlu var Hüseyin onun pek faydası olmuyor. Askere falan gidiyor. Güçsüzleşiyor Buhurcular. Çobanların hırsızlık olayları oluyor. Buhurcu İbrahim ile köyde damatları ilgileniyor, hastalanınca Dinar'a getirip götürüyorlar. Damatları Hacı Tefik Eren ile Yusuf Ziya Eren. Hastalanınca burada otele getiriyorlar hastane yokmuş. Vefat ediyor bir kış günü. Arabaya uzatmışlar siyah

stil örtmüşler. Yaklaşınca araba Dinar yolundan, ayak parmakları bağlıymış birbirine onu görünce anlamışlar öldüğünü. Cenazesi Uluköy'de gömülüdür.

E: Buhurcuların cenaze ritüellerinde belirli şeyler var mı?

M: Vefat ettiği zaman ayak parmakları birbirine bağlanır, serin tutsun diye üstüne bir stil veya çarşaf örtülür. Çene bağlanır.

E: eklemek istediğiniz bir şey var mı?

F: Buhurcuların son örnekleriyiz, olabildiğince yaşatmaya çalışıyoruz. Peynirimizi yapıyoruz.

M: Nenem Buhurcu kızı ya, çok zeki bir insandı. Ondan çok şey öğrendik. Benim hayatımda çok etkilendiğim bir insandı. Kendisi modelli yorganlar yapardı, bana da öğretti. Yemek konusunda, dikiş konusunda, ekim konusunda çok çalışkan çok becerikli bir kadındı.

E: Atlamadan sormak istiyorum, hangi hayvanlarla uğraşıyorlar?

M: Koyun, keçi. Atları da kullanıyorlar ulaşım için. 3000 adet hayvandan oluşan sürüleri. Koç, koyun, keçiler, tekeler varmış. Doğum anlarında yardımcı olmak gerekir.

F: Ben doğumuna yardım ederdim. Büyükbaşlar zor doğum yapardı. Ben yardımcı olurum.

F: Atladığımız bir de şu var. Çamaşır yıkanacağı zaman, sular kaynatılır, kille yıkanır. Yeşil sabunlarla yıkanır. Aydın tarafında çuvallarla alırlarmış sabunu. Sererlermiş kurumaya, tokaçla çırpa çırpa yıkarlarmış. Bildiğimiz kil ile yıkarlarmış. Kül suyuyla yıkarırmış bulaşıklar. Hepsi doğalmış. Köpük helvalar gelirmiş ondan sonra. Köpük helvalar güneş gördükçe lezzetlenir, köpürür. Tatlı niyetine... Yörük geleneklerinden bunlar. Boncuktan oyalar yapılmış, köylere boncukçular gelirdi. Alırdık biz de değiş tokuş ederek. Para çok kullanılmazdı, değiş tokuş yapılırdı. Boncuklardan halı kilim yapılırdı. Bahar gelmeden yünler eğilirdi, sarardık elimizle, boyatılırdı sonra kilim dokunurdu. Bunları yaşadık biz de son yörük olarak. Bizden sonra kalmadı.

b) İbrahim Buhurcu ile Yapılan Röportaj

Emre Can Yoloğlu: Siz buhurcu Koca İbrahim'in nesi oluyorsunuz?

İbrahim Buhurcu: Buhurcu Koca İbrahim'in torunu Mehmet Buhurcu'nun oğlu İbrahim Buhurcu. Ali efenin oğlu, Mehmet buhurcu, Mehmet buhurcunun oğlu İbrahim buhurcu

E: Buhurcular kimlerdir, Buhurcu kelimesi nereden gelmektedir?

İ: Buhurcular Avşar yörüğüdür. Buhurcuların temeli, yörüğün aslı, orta Asya'dan gelmektedir. Buhurcular Avşarlar olarak Kayseri bölgesine yerleşmişlerdir. Hayvancılıkla uğraşmışlar ama barınamamışlar, iklimi havayı sevmemişler. Konya bölgesine gelmişler. Konya bölgesinde de iki amcaoğlu arasında çıkan münakaşadan dolayı gurur yapıp ayrılmışlar. Amcaoğlunun bir tanesi Osmaniye bölgesine gitmiş. Bu bölgede de Avşarlar vardır. Hatta meşhur gül Ahmet vardır. Dedelerimin amca çocuklarının torunlarındırlar. Dedemler Konya bölgesinde uzun süre kalmıştır. Afyon çay bölgesine gelmişler. Afyon Çay, Denizli, kışın denizli yazın afyon. Bu süreç içerisinde kumalar yaylasını kullanmışlar. Kumalar yaylası sandıklı, şuhud, dinar sınırlarının merkezindedir aşağı yukarı. O yaylaya gitmeye başlıyorlar. Süreç böyle devam ediyor. Koca İbrahim'in kızları buğu? Köy mevkiinde kalıyorlar. Orda kalınca bizimkilerin ayakları bu tarafa dönmeye başlıyor. Yerleşim böyle başlıyor. Tabi oradaki soruların cevapları daha ileride ayrı verileceği için. Buhurcuların bu bölgeye gelişleri böyle olmuştur.

E: Yaz-kış göç ederken nereden nereye gidiyorlar?

İ: O zamanlar bir sülale var. Bir kısım kumalara bir kısım da kızıl kuyuya, dinara bağlı bir yere gidiyorlar. Çaya doğru yaylaların müsait olan yerlerine dağılarak kalıyorlar. Buhurcular olarak Dedelerim kumalar yaylasını kullanıyorlar.

E: Aydın gitme gibi durumları var mı?

İ: Var tabii, kışın aydın denizli, yazın afyon dinar sandıklı civarındalar.

E: Göç gruplarının büyüklüğü ne kadar? Kaç çadır kuruluyor?

İ: Şimdi emre, o yıllar Osmanlının zayıf dönemleri. Örnek olarak Burdur ilinden bir asker kaçağı veya uşaktan vukuat işlemiş bir kişi geliyor, kendini idare edebilecek kadar koyun geçişi? Yapıyor. O zamanlar dedem buhurcular kuvvetli bir topluluk. Sayı olarak tam bilmiyorum ama en az 200 kişi oluyor. Devesi koyunu keçisi olan en az 200 çadır. 200 aile reisi yani. Bir çadırda bir aile diyebiliriz ama kimisinin nüfusu 5 kimisinin nüfusu 10 dur.

E: Sürüleri ne kadar büyük?

İ: Net bir bilgim yok fakat her bir sürüyü iki tane çoban güttüğüne göre dedemin 7-8 tane hatta nenelerimiz, halalarımız dedemin 11 çobanı olduğunu söyler. 100 sürüye bir çoban olsa 1000'lerce hayvan, koyun, keçi, sığır gibi hayvan toplulukları vardır.

1970-80'li yıllarda dinar bölgesini merkez kullanıyorlar. Gelirler yaylarına inerler, unlarını öğütürler, kışlık yiyeceklerini böyle eski dimi çuvalı(örme çuvalar) onu doldurup trenlere verirler. Nereye inecek atıyorum Aydın merkez. Trene verirler Aydın'dan alınır. Eski bir gelenek bu.

E: Buhurcular efelik geleneklerini nasıl sürdürmekteydiler? Efelik nedir?

İ: Efelik demek başta yürek ister. Yürek varsa efe olursun. O zamanın şartlarında efeliği getiren bazı çevreden iten zorunluluklar da var. Dedim ya kalabalık sülaleler göçmeler var, bu yüzden zarar görenler var. Bu kişileri başta ağabeyler, amcalar koruyacak. Küçük husumetler başlamış. O onu vurmuş, o diğerini vurmuş derken efelikler başlamış. Efeligi açmışken ince Mehmet İle koca Mustafa'nın hikayesini de anlatayım.

E: Buhurcu koca İbrahim'in Yörük ali efe ile ilişkisi nasıldır?

İ: Dostlukları var. Yeni pazarlı Yörük Ali efenin yanına 9 yaşında Ali efe dedemi vermiş, oğlunu yanına vermiş yetiştirmesi için. Koca İbrahim'in oğlu Ali efe yörük Ali efenin yanına gitmiş. Askerlik çağı gelene kadar onun yanında durmuş. Yunanın çok sıkıştırması ve baskı kurması sonucunda koca İbrahim dedem oğlunu yanına getirmiş. Ondan sonra diğer husumetler başlıyor. Ali efe dedemin ölüm yaşı da 38 dir. Onu öldüren de Afyonda bir doktordur. Zehirli iğne yaparak öldürmüştür.

E: Çadır yaşamı ile alakalı anlatabileceğiniz gelenekler nelerdir?

İ: Bizim çocukluğumuzda babamın böyle boncukları vardır. Kendimde çadır da doğdum. 1 yaşındayken gelmişiz köye. Bizi ege sahillerine götürmeye halalarımız, babamızın da hazlı nenemizi sevmesi ve onun hatırına kalmasındandır.

E: Yörük yaşamlar içerisinde nasıl gelenekler vardı? Hayatlarını nasıl sürdürüyorlardı?

İ: Dedim ya yani şih gibi. Saygın kişi oldukları için misafir eksik olmazdı. Günde 3 tane koyun kesildiği anlatılırdı bize. Bu misafirleri ağırlamak için bir tane işçisinin olduğunu biliyorum. Çok misafirperver, yörüğün genelde kültürüdür misafirperverlik. Misafirperver konup göçen yani o gün ki yatırımın bütün hayvancılığa yapılan bir yatırım (?). Buhurcu İbrahim dedemin en az 15 tane buhuru oluyormuş. Buhur çift hörgüçlü deve demektir. Buhurcu soyadını alışını tamamlayalım istersen. Yani Konya'dan ayrıldıklarında dedemin 15 sene civarında ödemiş bölgesinde kalmışlığı var. Konya'dan ayrıldıkları tarih 1850 civarları diye biliyorum fakat tam bilmiyorum. 1900 lere doğru çoluğu çocuğu yetişiyor büyüyor falan. Hatta 1910-15 civarında demin anlattığım çardak hikayesi o yıllarda. Deveyi 50 tane civarına çıkarıyor. Deve çok, 100-150 sayısı belirsiz. Çift hörgüçlü deveyi. Taksici kamyoncu koyuncu gibi buhurcu kelimesi de oradan geliyor. Cumhuriyet sonrasında soyadı kanunu ile buhurcu lakabı soyadına dönmüştür.

E: Buhurcuları yaşadıkları yerlerde hem göç ederken hem yaşarken çevre halkıyla ilişkileri nasıldı?

İ: Gayet iyi şu anda olan imajımız gibi, hiç tanımayan adam buhurcu ismine saygı gösterir.

E: Etkileşimleri nasıldı? Örneğin mal alıp satma olabilir, gelin alma-verme olabilir.

İ: Hiç o konularda sıkıntı yok, ticarete, ortaklıkta dedemler iyi olduğu için bazı çevresindeki gariban insanlara 50-100 tane karşılıksız mal verir. Artı hayvan alım satım gibi ticaret bizlere kadar devam eder. En son ben 2009 yılında bıraktım. Hayvan ticaretinde bir sıkıntı yok, sülale olarak da yok. Bizim buhurcular içinde bu işi yapan çoktur.

E: Yani eşkıyalık, çetecilik faaliyetleri yok.

İ: Efelik faaliyetleri var. Bu süreç bu husumet başladıktan sonra baya 8-10 sene zaman geçiyor. Oraya başlayalım ki o husumeti de belirtmiş olalım.

E: Husumet milli mücadeleden önceye mi dayanıyor ?

İ: Tabii, evet.

E: O zaman İbrahim dayı milli mücadele kısmını anlatalım, konuşmanın geri kalanı ince Mehmet ve koca Mustafa hikayesini anlatmak olsun.

E: Buhurcular Kuva-yi Milliye'ye katıldılar mı?

İ: Bölgede efe çok. 15 kişi arkasına takan bir efe oluyor. 300 kişi takan bir efe oluyor. Belli sayılı efeler var. Bir de şu kanun var o zaman. Senin ilin dışında bir adam suç işlerse ve senin iline gelirse. O zaman tutuklamalar yok. O zaman Denizliden bir adam gelmiş suç işlemiş, Burdur'dan gelmiş şeklinde olaylar oluyor. Hatta ben çok iyi tanıyorum, bir adam yakınlarında öldü, yola çıkıyor dedemin yanına geliyor. Asker kaçağı, koca Mustafa ile denk geliyor. Şimdi adama Ali efe diyorlar halbuki adamın yanına asker kaçağı olarak gitmiş. Burada çok önemli konular var. Efenin torunu efe ama çok afedersiniz anasının ırzına geçmişler, adamı öldürmüş, efeliğe çıkmış adam soygun yapmış hatta efelik yaptığı zaman içerisinde hovardalığı bırakmamış. Ben buna efe demem. Efe dediğin dürüst olmalı, mert olmalı, hakkını savunmalı. Efe budur. Böyle bir efelik düzeninde imiş ben bu adama efe demem. Kuva-yi Milliye'ye katılışı efelerin burada çok oluşu, tabii Yunan Çivri'ye gelmiş. Dinara 50 km Denizli'ye bağlı bir yer Çivril. M. Kemal bir yazı gönderiyor Burdur müftülüğüne. Kim Yunanla savaşırsa bütün suçunu affedeceğim diyor milli mücadele döneminde. Bunu dedemler kabul ediyor. Diğer efeler kabul etmiyor. Hatta ince Mehmet'in kaçış nedeni de dedemlerin o şekilde ikinci bir yazıda madem onlar kabul etmiyor, koca İbrahimi sen, ince Mehmet ile de koca Mustafa'yı öldüreceksin diyor (?). Yunanla savaşmadan ziyade.

E: O zaman aslında buhurcular milli mücadeleye katılmayan çetelerle mücadele ediyor.

İ: Evet doğru, bu şeyin arasında Yunan Çivri'ye gelip dayanınca tekrar M. Kemal dedemi Afyona çağırıyor ve bu fotoğrafta bunun ispatıdır. Orada da sen Yunanla savaşır mısın diyor, diyor ki savaşırım. Yunan ile 4-5 ay civarı bu bölgede sürekli çarpışıyorlar. Çivril Bozdağ bölgesinde. Bu çarpışmalar büyük taarruzdan önce veya yaklaşık olarak aynı tarihlerde yaşanıyor. Büyük taarruza hazırlık aşaması diyebiliriz. Hatta dedemin bir vaadi vardır, istediğin yerden istediğin kadar çiftlik çevir ben vatanım için savaşım çiftlik için savaşmadım demiştir. Yürek gurur efeliğin getirdiği şeyler budur. Bize belki çiftlik değil ama böyle bir imaj bırakmışlar, ayrı bir gururu var bunun.

E: Dönemin hükümeti ve Ankara ile buhurcuların arası iyi o zaman.

İ: Evet, doğru.

Cephaneleri develere yükleme hikayesi:

İbrahim Buhurcu: Bu Çivil bölgesinde Yunanla savaşırken bütün kadınlar, Buhurcuların kadınları, develerle dinar istasyonundan 100e yakını Buhurcuların, 50-60 civarı da dışarıdan yardıma gelen develerle beraber kadınlar sürekli mühimmat taşımışlar. Yani biz bunu canlı yaşayanlardan da dinledik. Hatta dudu ninen küçükmüş, bende giderim diye sayıklarmış ve zorla onu tutarlarmış. Deve gittiğinde arkadan kaçır koşar gider orada karşılaşmış. Öyle de bir

mücadelesi var. Canlı yaşayanların isimleri Emre'nin ananesinin annesi yani büyük ninesi oluyor. Ben bunları kendi ağzından çok dinledim dudu nineden.

E: Buhurcular Kuva-yi Milliyeye katılmış diğer topluluklarla araları nasıldı ?

İ: Devamlı birbirlerine yardım ediyorlardı. Buhurcuların ilişkileri iyiymiş.

Çadır geleneklerine ekleme:

İ: Misafirperverlik, her gün bir şenlik.

Koca Mustafa'nın ince Mehmet'in hikayesi Buhurcularla çarpışası, Kuva-yi Milliyeye katılmamaları Ankara'dan gelen emirlere kadar olan hikayeler:

İ: Koca Mustafa ile bizim hiçbir husumetimiz olmadan bir dostluk varmış. Koca Mustafa'da kendisi askerdeyken annesinin birileri ırzına geçmiş o da gelince adamı öldürmüş. Dinardan, adamı at arabasının arkasına bağlıyor elini ayağını. Kamçıya bir vuruyor adam parçalana parçalana gidiyor dağa. Sonra oraya gömüyorlar adamı. Adam sonra efeliğe çıkıyor. Soygunculuk, vurgunculuk, kırgıncılık derken arkasına biraz da adam topluyor ve efelik değil eşkıyalık yapıyor. Dinar çevresinde anlattığımız yaylalarda, Kumalar, Kızılkuyu yaylası, Dinar, Burdur Yeşilova bölgesinde geziyorlar. Milli mücadele dönemine yaklaştığı bir dönemde oluyor bu olaylar. İnce Mehmet'le de dedem Çay bölgesi, Kumalar Yaylası döneminde bir kız meselesi oluyor aralarında. Ali efe ince Mehmet'in kız kardeşini seviyor. Ali efe, Buhurcu Koca İbrahim'in oğlu oluyor. Karşı çıkıyorlar ve vermek istemiyorlar. Alırım veririm, hani bir güç var ya. Derken Uşak'tan gelen 7 tane ölüsü varmış adamın orada. Dedik ya Osmanlı da il değiştirdiğinde suç sayılmıyormuş. Bu adam dedemin yanına sığınmış, Uşak'tan gelen 7 kişi öldüren kişi. Seni diyorlar saklarsa koca İbrahim saklar diyorlar adam da geliyor. Çayın Geneli köyü vardır. Bu az önce dedik ya tatarlı kara dilli?. Dedem bir yazlık ev yapıyor depo gibi. Orda kalıyormuş. Bu İnce Mehmet ile de çoban kavga etmiş. Tabi İnce Mehmet de kız kardeşini vermeyecek ya bir bahane uyduruyor ve çobanı dövüyor. Çoban da yediremiyor silahı alıp İnce Mehmet'i vurmaya gidiyor. İnce Mehmet'in evi 2 kat. Alt kat da hanımı yalvarıyor git kardeşim diyor. İnce Mehmet de çıkıp adamı evinde vuruyor. Dedemin çobanını İnce Mehmet vuruyor.

E: İnce Mehmet kim? Bu bölgeyle ilişkisi ne?

İ: İnce Mehmet de Yörük. Hatta şuan afyon göcen köyüne yerleşmiş bir yörük. İnce Mehmet'in oğlu var şu anda yaşıyor. Yani, 8-10 seneye kadar yaşıyordu şuan bilemiyorum. Koca Mustafa'yı öldüren dedem. Koca Mustafa'nın oğlu da babama gel bir yemek yiyelim demiş. Babamda olmaz bize söverler demiş. O da senin gibi cahiller söver demiş. Babam gitmiş ve daha sonra gel bende sana kahve ısmarlayayım demiş. Çınarlı kahve vardı Dinarın zenginlerinin gittiği bir yer. Birisi diyor Mehmet sen ne yapıyorsun, senin yaptığın yanlış diyor. Babam da adama ben adama zaten böyle söyledim ve o da bana cahil dedi, sende bir cahillik yapma sus demiş. Koca Mustafa'nın oğlu gel biz dost olalım diyor babama. Zamanında hasımlarmış ama sonra böyle bir hikaye olmuş. Koca Mustafa horzun yürüğü. Biz nasıl Avşar yürüğüüz, o zaman soyisim yok ya mesele İbrahimogulları, Emre Oğulları gibi söylemler vardı. Yanlış hatırlamıyorsam İnce Mehmet de mucan? yürüğü ama emin değilim. Yörük kökenli insanlar ama aralarında bazı söylemler vardır. Siz mucan değil misiniz siz şöyle yaparsınız gibisinden espriler de yapılır.

Koca Mustafa'nın İnce Mehmet'le ilişkisi:

İ: Kızın verilmemesi, kinleşme ve çobanın öldürülmesi husumeti başlatmış. Sonra dağlarda çarpışmalar 150-200-300 atlılarla yapılan çarpışmalardır. İnce Mehmet de dürüst insanmış. Abdestli namazlı bir insanmış. Koca Mustafa fazla açılmayıp barınamayıncı sürekli dedemlerin yanına gidip geliyor. Dedem ortaklığı arkadaşlığı kabul etmiyor. İnce Mehmet'in yanına gidince İnce Mehmet kabul ediyor. Koca Mustafa da ırzcılık, soygunculuk var bu yüzden İnce Mehmet sürekli uyarıyormuş. Bir tabir varmış, ırza sapanın ömrü yakın olur, uçkuruna sahip ol diyor dinlemiyor. İnce Mehmet'in teyzesinin oğlu Resul diye birisi, ayrıldıklarında koca Mustafa'nın arkasından gidiyor. Biri de soruyor sen nereye gidiyorsun diye, İnce Mehmet de ben onun tiniyetini biliyorum ikisi birbirine benziyor bırak gitsin diyor. Çay, Dinar, Afyon, Şuhud bölgelerinde oluyor. Çarpışmalar çok dağılıyor Yeşilova bölgesine gidiyor. Koca Mustafa'nın eşkiyalık faaliyetleri de Çöl ovası ve Burdur Yeşilova bölgelerinde, Çardak bölgesinde o zaman Çardak'ta Afyona bağlı bir yer. İnce Mehmet ayrılınca Antalya'ya kaçıyor. Duyumumuza göre Antalya'da barınamıyor. Adana, Çukurova bölgesine gidiyor. Koca Mustafa yalnız kalınca o dönemlerde M. Kemalın yazısı geliyor. Koca Mustafa'ya tam 3 sene gidiyor bizimkiler. Koca İbrahim dedem çok hisli birisi. Karşıdan gelirken insanın niyetini bile anlarmış. Eski 5 kuruşlar vardı delikli 5 kuruş derlerdi. Böyle havaya attığında dönen delikli 5 kuruşu vuruyormuş öyle atıcıymış. O dönemlerde M. Kemal dedeme verdiği yetki müfreze komutanlığı yani alay komutanlığı. Bölgesinde istediği karakoldan istediği kadar asker alabilecek. O zamanlarda tabi çok asker yok karakollarda 1-2-3 tane. O zamanlar Uluköy de iki tane asker oluyormuş. Bir hikaye de koca Mustafa'yı vurmaya giderken yanına bir tane asker alıp da gitmiş.

İ: İnce Mehmet kaçtı gitti. Koca Mustafa da reddediyor kuva-yi Milliye'yi. Ankara'dan sonra emir geliyor M.Kemalin yazısıyla. Koca Mustafa'yı takibe alın vurun hatta kellesini istiyor. Ölüsünü istiyor daha doğrusu. O zamanın dinar kaymakamlığı da fotoğrafını çekip kafasının resmini gönderiyor. Milli mücadele bittikten sonra Koca Mustafa'yı öldürüyorlar. Takibe düşüyorlar kesin koca mustafay. Ali efe 80 civarında adamı ile Koca Mustafa'nın 200e yakın adamı var ve peşine düşüyor. Kumalar yaylası, karşıya geçiyorlar Kızılkuyu derken Karadağ köyünde bir kadına sarkıntılık ediyormuş koca Mustafa. Onun evine gidiyor. Bizimkiler sabah baskın yapıyorlar. İsmi hatırlamıyorum örneğin Emre bize yolu göster diyorlar. Biz şu köyün oradan oraya gideceğiz diyorlar Emre de kurnazlık yapıyor. Kenara pusuyor bunları takip ediyor. Kırdas mevkii. Dinlenmeye kalıyorlar orada. Bir kısmını Koca Mustafa gönderiyor yanındaki adamların. Köye geliyorlar dedemler bu işi öğrenince işte Emre yolu gösterdi Emre de diyor ki ben öğrendim falanca yerdeler diyor yolu gösteriyor. Kumalar yaylası ile oranın arası 40 km falan vardır en az belki de fazladır ama aşağısı yoktur. Dedem adam gönderiyor babasına Koca İbrahim'e. O da sabahtan o işi alıp adam gidip Koca İbrahim gelesiye ikindi oluyor. İkinci vaktinde de çarpışıyorlar. Şimdi bir tane eski yaşlı birinden duyumumu söyleyeceğim: o zaman ki efeler çeteler Osmanlı devletinden silah bakımından zenginmişler. Hep efe çete hepsinin omzunda mavzer. Şimdi ikindi geçiyor Koca İbrahim geliyor neredeler diyor. İşte diyor mazgalda, mazgal dediği de taştan bir delik. Orda mavzeri çıkarıp Koca Mustafa ateş ediyormuş. Mavzer nereden geldi bakıp takip ediyorlarmış. Dedem oradan atınca Koca Mustafa'nın silahının namlusunu patlatıyor. Koca Mustafa diyor ki buhurcu İbrahim geldi işimiz zor diyor. Koca Mustafa 3-4 tane ölü vermiş hatta ölenin birisi Bozdağ da fidye almak için rehin aldığı iki gün önce askerden gelen bir genç çocukmuş. Fidye almak için onu götürmüş o çocuk vurulmuş yanında. Tabi ateş, ateş, ateş. Koca Mustafa 9 yara alıyor. Koca Mustafa da çok güçlü bir adammış. Oradan kaçıyor o 9 kurşunla, tabi akşam karanlığı oluyor, koca İbrahim dedem de jandarma almış yanına bir tane, yaralı iniyor dedem biliyor ya onun yaralı olduğunu o suya gelir diyor ve suyun başına pusuyor. Suya atıyor kendini gelince toplu tabanca diye bir tabanca vardı o zamanlar. Hatta 1950'lerde özel görevlendirilmiş bir yüzbaşı babamı pusuya düşürüp alıyor. Eldere köyü vardır. Konya

yolundan devam ediyorsun Burdur'a giden bir çevreyolu var orada Eldere diye bir köy vardır meşhur göl vardır. Orada koca Mustafa'yı vuruyorlar. Getirip kaymakamlığa teslim ediyorlar. Koca Mustafa öldürüldükten sonra ödülü bilmiyorum ama yunanla savaştan sonra istediği kadar nereden isterse şeklinde M.Kemalin bir vaadi var ama dedem kabul etmiyor.

E: Milli mücadele sonrası Koca Mustafa'nın öldürülmesi, çarpışmaları falan nerede yaşanıyor?

İ: Söyledim ya, Afyon Çay, Kumalar, Kızılkuyu yaylaları hatta Burdur'un Karakent diye bir köyü var, buraya 70 km o bölgede 9 gün çarpışıyorlar koca Mustafa ile dedem. Yangın çıkarıyorlar yine de birbirlerinden uzaklaşmıyorlar. Böyle çarpışmalar çok olmuş. Çarpışırken kaç ölü kaç yaralı verildi bilmiyoruz. Koca Mustafa ile İnce Mehmet'in girdiği esnasında kumalar yaylasında dedemler o zaman Çay yaylasına gidiyorlarmış. Kumalar yaylasına misafirligi gitmişler 4 amcaoğlu birisi molla Mehmet'in oğlu diğer kardeşleri var Mustafa var dedemin bir daha kardeşi o da fırıncı Hüseyin'in anasının dedesi. Fırıncı Hüseyin'in ana tarafı da baba tarafı da bizdendir. Kumalar yaylasına misafirlige gidiyorlar o zaman 100lerce çadır var. Şu anda da öyle geçerli Osmanlı tapusu var ama biz alamadık tapuyu benim anamın dede tarafından da 4000 dönüm tapulu yeri var kumalar yaylasında. Tapuyu biliyoruz ama vermiyor adam. Koca Mustafa ince Mehmet'in yanına sığınınca bir hasımlık yok ama orada yaptığı bir hata var dedemin kaldığı bölgenin çadırlarını çembere alıyorlar. Dedemin kaldığı çadırı tespit ediyorlar. İnce Mehmet diyor ki Ali efeyi ben vuracağım kimse ona kurşun atmasın diyor. O çadırlardan 14 tane ölü çıkıyor. 3 tane ali efe dedemin amca çocuklarını vuruyorlar. Yörügün tuvaleti çadır dibidir. O dönemde modern tuvalet yok. Nerede karaltı buldun orada tuvaletini yaparsın. Dedemin kaldığı çadırın hanımı tuvalete çıkıyor. Çevirildiğini fark edince Ali efeye etrafını çevirmişler kaç diyor. Ali efe dedem silahını elbisesini kucağına alıyor, hatta demiş ki o zaman bana kurşunu yediren elimdeki kurşundur demiş. Mermi cephaneye çok kaçarken zor taşıyor. Tabi sürekli ince Mehmet ateş ediyor buna. Değilse o kadar silahın arasında kurtulması mucize olurdu. Bileğinden yaralanıyor. Bir su varmış orada kendini suya atıyor ve kurtuluyor. Ondan sonra koca Mustafa ile hasımlık oradan başlıyor.

E: Ali efenin ölümü?

İ: Savaş bitti, yunanı denize döktük, Çivri'den engelledik, koca Mustafa da bitti. Ali efe dedem rahatsızlanıyor. Hacı Fahrettin dedemiz birkaç yere götürüyor bu bölgede diyor ki bak Ali seni ancak Afyon kurtarır. Afyonda iyi bir doktor var deniyor ve gidiyor. Afyona zatürre olarak gidiyor. Afyonda bu doktor belki ben yanlış hatırlıyor olabilirim ama duyduğum 20 nin üstünde belki 17 de olabilir tam emin olmadığım bir rakam söylenmişti namı insanları zengin efe insanları zehirli yaparak öldürüyormuş. En son da dedem oluyor. Dedemden sonra farkına varılıyor. Dedem 38 yaşındaymış o zaman oradan ölüsü geliyor. Ulu köydedir kabri ve ilk köşe kabirler ali efe ve koca İbrahim dedemindir.

E: Fotoğrafları kimler?

İ: Bu yeni pazarlı Ali efe meşhur Aydın'ın Ali efesi. Gördüğünüzü şöyle anlatayım tarih takip etmeyen adamlar Ali efe diye yazarlar, heykelleri vardır bu adamın hele yeni pazar da meydanda Atatürk gibi büyük heykeli vardır bu adamın, bu fotoğraflar onlar. Bunlar koca İbrahim dedem ile kardeşi kara Mehmet, meşhur kara Mehmet o zaman molla Mehmet. Soldaki koca İbrahim sağdaki kardeşi. Efe resmi olan koca İbrahim,

E: En solda iki tane efe kıyafetli kişiler kimler?

İ: Bir tanesini bilemiyorum yalan söylemeyelim şimdi, zaten bakınca fark edeceksin belki bir tanesi ovalı Ali efe de olabilir olma ihtimali yüksek. Ama bir tanesi koca İbrahim. Kazım Karabekir biz hatta şunu biliyorduk bu fotolar benim elime geçtiğinde Kazım Karabekir'i hiç bilmiyorduk da dedemle Atatürk'ün yanındaki personeli ile olduğunu zannediyorduk. Kazım Karabekir'i bizim emekli astsubay var onlar buraya misafiriğe geliyordu ben bu fotoları müze gibi yapıyordum. Bu da Ali efe Afyon cezaevine düşmüş ve oradan Atatürk'ün emriyle çıkmıştır. Afyon cezaevine neden düştüğünü tam bilmiyorum. Cezaevinde olduğunu öğrenince Atatürk bir emir ile onu serbest bıraktırmıştır. Ali efe Koca İbrahim'in oğlu.

c) Fahrettin Eren ile Yapılan Ropörtaj

Emre Can Yoloğlu: Siz buhurcu koca ibrahimin nesi oluyorsunuz?

Fahrettin Eren: Doğrudan torunuyum, yaşıım 82. Benim doğduğum yıl ölmüş dedem. Ama bunların gelişı orta asyadan anadoluya gelişleri dadanoğlu ve amcaoğlu çocukları olarak Avşar Yörükleri olarak gelmişler.

Bunların ilk geliş yerleri kayseride Pınarbaşı ve dereli ilçeleri. Bu ikisinin hala akrabaları vardır. Bizim buraya gelen Avşarların akrabaların bir kısmı orada kalmış. Bir kısmı çıkmış çukurovaya gelmiş.Çukurova sıcak bölge olunca, oradan sarmışlar toroslara. Toroslardan batıya bu tarafına kadar inmişler. Daha sonra Dinar tarafına geçmişler. Yazın yaylaya gittikleri zaman buralar geçiş bölgesi olarak belirli göç yolları varmış o zaman. Mesela arazinin geniş bir geçiş bölgesi oluyormuş, oradan bütün büyük hayvan sürüleri ile beraber gittikleri için, o yüzden buralara göç yolu denirmiş. Kumalar yaylasından bizim ovalardan Dinar'dan, dinarın şu tarafından geçer. Buradan göç yolu olarak bilinir.

E: Dinardan göç yolu nereye gidiyorlarmış?

F: Kış döneminden ege bölgesine giderlermiş. Bahar döneminde bu tarafa kumalar yaylasına, sultandağ bölgelerde yer alırlarmış. Ege tarafında kışın aydın bölgesine geçmişler. Aydın bölgesinde bir miktar eğlenmişler. Buhurcuların bir kısmı Tire tarafını aşmışlar. Tireye yerleşmişler. O zaman için beylikle idare edildiği için Tire, ödemiş, bayındır bölgesinin beyi varmış Tire'de. Tire bölgesinin beyi de çok sert bir adammış. Bu buhurcular 4 kardeşmiş. 4 ü de tam yetişkinmiş. Bunların büyük kardeşine Tire beyinin kızını almak istemişler ama yeni yerleşmiş oldukları için falan vermek istememişler. Sonra kızını kaçırmışlar. Bunlar 1830-40 ılı yıllarda olmuştur. Tire'den aydın kısmına geri dönmüşler. Kızını kaçırdıktan sonra orada barınamayıp aydın ovasına inmişler. Deve güreşleri ta o zamanlar varmış. Develeri güreştirdikleri için bunlar 4 kardeş 4 buhur almışlar. Güreş devesine buhur derlermiş. 4ü de hep beraber gidince heryere buhurcular demeye başlamış insanlar. Ondan öncesi Avşar Yörükleri derlermiş. Hatta böyle türküler falan da vardır ben bilmem pek. Dadanoğlunun zamanında oradan ayrıldıklarında, toroslarda iken yanlış bir bilgi vermişler bunların üzerine atılmış, soygun mudur suç mudur bişey. Bunlar da ancak dağa giderek kurtulmuşlar. Hatta sözü vardır. Ferman padişahınsa dağlar bizimdir gibi. Bu arada hatta

Gözünü sevdiğim Avşar beyleri

Size bir beylik yakışıp durur

Topla dizginini tanı kendini

Karşıda düşmanlar bakışıp durur

Ondan sonra bu tarafa inmişler işte. Demek istediğim örflü, iyi bir sıkı, çok cesur bir aile çevresi yetişmiş buhurcular olarak. Temelli yerlerde belirlenince, yazın yayla kısmını buraya, kışın ege tarafı olunca aynı yerden geliş gidış, hatta bazı yerden çiftlik falan da almış. Hammat ovası denir şu çardağın karşı tarafına, oranın çiftliğini falan ali efe dedem vefat

ettiğinde satmışlar, tapusunu kaybetmişler falan. Ali efe Buhurcu koca İbrahim'in oğlu. Mehmet dayım vardı onun oğlu 10-15 sene oldu vefat edeli, o benden daha iyi bilirdi devamlı gezerdi, hayvan ticareti yaptığı için falan devamlı gezerdi. Hatta sultandağındaiken yaylada Antalya tarafından gelip giden şeyler varmış Yörükler, yaylara çıkıyorlarmış. Orada buhurcu dedemin kız kardeşi Martinli paşa diye birisiyle kaçmış. Orada komşu oluyorlar ya kaçmış,tabii dedem delirmiş 5-10 atıyla aramaya giderlermiş. Bi dağın karaltısından bişeyinden çıkıverdiler mi herkes yasta görünürmüş kimse kafasını kaldırıpta bişey demezmiş korkudan. Bu anlattıklarım Sultandağında Milli mücadelen önce.

E: Buhurcular bu dönemde ne kadar büyüklükte bir aile ?

F: Sayı olarak değil de o zaman konup göçmek şimdi ki gibi 1 aile 5 aile değil, sülale olarak bir grup olarak diyelim ki en az 30-40-50 çadır olabilir. Çadırlarda aileye tekabül ediyor diyebiliriz. Buhurcular da hepsinin söz sahibiymiş, kimse onların sözünden çıkamazmış. Kaçan kızı haftalarca aramışlar bulamamışlar. Her yeri aramışlar atlı gruplarla, büyük küçük herkes kafayı eğip oturmuş korkudan. Babası varmış koca İbrahim'in, o daha sakinmiş daha iyimsermiş. O da korkarmış oğlundan. İbrahim çok sertmiş. Elinde öfkesinden kalabalığın içinde şeyle gezermiş, öfkesinden bulamadığından sövermiş hep. Hatta bir sözü vardı, kaçtığı adamın adı Martinli paşaymış. Martin ilk çıkan tek atan tüfeğe denir. Adamın adı paşaymış aslında. Buhurcu İbrahim, Martinli paşa diyince devlet paşası mı sandın bilmem ne yaptığım diye kızarmış bacısına sövermiş. O kaçan kız Buhurcu İbrahim'in kız kardeşi. Onun ismi Meryem. Ali Efe, Buhurcu İbrahim'in ilk çocuğu. Çok cesurmuş o yüzden efe ismini almış. O kaçıp giden Meryem torununa Ali Efe diye ismini koymuş kendi torununa.

E: Efe olmak ne demek, efelik geleneği nasıl bir gelenek?

F: Efelik geleneği birincisi çok cesur olmak. Bu cesurluğu kötüye değil de iyiliğe veya düzene veya aşırı kötü olan bişeyleri önlemeye ne bileyim burada falan efe var, bu efenin olduğu bölgede suç işlenmez, efe terbiyesini verir. Efeler buldukları bölgede söz sahibidirler iyiye ve düzene yönelik. Efelik sonradan anlamını kaybetmiş. Azıcık eli ayağı düzgün ciddi mert birisini gördükleri zaman efe demişler sonradan.

E: Buhurcu İbrahime en büyük dedeye efe derlermiymiş?

F: Zaten buhurcular dedin mi söz sahibi olan buhurcu koca İbrahimmiş.

E: Buhurcular nasıl o kadar kuvvetlenmişler?

F: Dedim ya yapılarında var biraz. Bi de devamlı konup göçme olunca, yerliler konup göçen kişilere zarar verebilir. Ama böyle bi grupta cesur birileri olursa kimse bişey yapamaz, biraz oradan geliyor. Buhurcular 4 kardeş oradan kızı kaçırıp buhurları da alıp buhurcular denmeye başlanınca, başka tarafta kendi başına olan garibanlarda bunlar bizi korur kollarlar diye gruplaşmaya başlamışlar. Sonra akrabalık birbirlerini almışlar kız alma kız verme derken kalabalıklaşmışlar.

E: Bu 4 kardeşin buhurcu koca İbrahim ile ilişkisi ne ?

F: Koca İbrahim onlardan birisinin oğlu. Çünkü öbür taraftan geçtikten sonra o 4 kardeş 4 tane buhur almış ama onların birisi büyük olan koca İbrahim dedem daha söz sahibi olmuş. Daha cesurmuş. Onların başı olmuş.

E: Buhurcular geçimlerini nasıl sağlıyor?

F: Hayvancılık ile sağlıyorlar. Uluköy de esas ismi Beyköy, bu bölgenin beyliği oradaydı son ana kadar, bu beylik Osmanlının son zamanı. Burası da Kızkapın boğazı denir, şüud tarafında karadillinin oradan sandıklı, Çivril, küçük kazalar içinde kartlık vardır, denizliye doğru giderken o istikamete kadar bir beylikmiş. Kitiş beylerinde kalmış uzun süre. Sonradan esas kök olarak Amcazade olan Tataşlar gelmiş buraya.

Buhurcular buraya girmeden evvel yaylaya gidip geliyorlarmış. Aydoğmuş kuyusu var çaya giderken, orada benim dedemin evi duruyordu. Satmışlar sonra. Orada evi olduğu için yazları geldiğinde kalıyorlarmış. Süleyman Bey dedemle çok yakınmış. Süleyman Bey Buhurcular'ın Kuva-yı Milliye' ye katılmasını sağlayan kişi. Dedemle çok samimiymiş. Dedem dayımı Süleyman beyin yanına vermiş, çok severmiş. Süleyman bey, Buhur dedemle yakın olduğu için Yunanlılar ilerlemeye başlayınca dedeme söylemiş. Demirci Mehmet Efe Menderes'in karşısına geçirmemiş fakat yukarı doğru gelmişler. Celal Bayar halkı örgütlemeye çalışmış. Ondan sonra yerliler çeteciliği toparlamaya başlamışlar, ordu hazırlanana kadar. Daha fazla ilerlemesinler diye. Buhurcular çete durumunda girmişler ama çete olarak fazla barınmamışlar. Süleyman Bey, Ali Çetinkaya'ya söylemiş. Ali Çetinkaya subay. Ali Çetinkaya ordudan biri olduğu için Süleyman Bey Buhurcular'ı Ali Bey ile görüştürüyor. Toplayabildiğin iyi bir birlik ile Demirci Efe'nin devamını buraya geçirmeden koru diyorlar. Esas Sandıklı'nın karşısından Çivril gibi istikametleri demişler. Bu tarafa geçirme demişler. Yunanlılar geçememiş.

E: O bölgede çatışma yaşanmamış mı yani?

F: Yaşansa da önemli bir şey olmamış. Sandıklı'nın oradan Ağır Dağı'na kadar bu bölgeyi Buhurcular korumuş.

E: Bu Kuva-yı Milliye' de Çerkez Ethem ayaklanması var. Buhurcular bu ayaklanma sırasında devletin yanındalar mı? Devletin emirlerine mi uyuyorlar?

F: Devletin emirlerine uymuşlar. Bir tek Toros olayında uymamışlar devlete. Bir sürtüşme oluyor.

E: Düzenli orduya Buhurcular'ın katılması gibi bir şey yaşandı mı?

F: Yunan çıkışında devlet yok yanlarında ama devletin bilgisi, desteği dahilindeydi. Orada Çerkez Ethem henüz ayaklanmış değil. Çerkez Ethem daha sonrasında ayaklanıyor benim bildiğim kadarıyla. Yunanlılar geçmesin diye karşısında duruyor Buhurcular. Büyük Taarruz hazırlıkları esnasında bölgenin güvenliğinden sorumluymuşlar. Orduya Büyük Taarruz sonrasında katılmışlar. Yunanlılar çok ilerlememiş zaten o zamanlar. Taarruz öncesi orduya katılın faydanız olur denmiş Buhurculara. Bir binbaşı demiş bunu. İsmi bilmiyorum. Büyük

Mustafa'dan dinledim ben. Çok tecrübeli birisiydi. Eli silah tutanları almışlar. Savaş bittikten sonra normal hayatlarına dönmüşler tabii.

E: Sadece Büyük Taarruz' a mı katılıyorlar orduyla yoksa başka savaşa katılıyorlar mı?

F: Yunanlılara karşı başta Kuva-yı Milliye olarak savaşıyorlar sonrasında Büyük Taarruz için orduya katılıyorlar.

E: Buhurcular' ın Demirci Mehmet Efe'yle ilişkileri var mı?

F: Tanışıklıkları var fakat çarpışmaları yok. O bölgede bir suç işlenmiş sonra güçlü biri olmuş. Onlara bir bölgenin savunmasını vermişler, Buhurcular' a başka bölge vermişler.

E: Her zaman hükümetin tarafındalar mı?

F: Tabii ki. Olur mu öyle şey.

E: Peki Kuva-yı Milliye' ye katılmayan çetelerle aralarında herhangi bir gerilim var mı Buhurcular'ın?

F: O zamanlar bölgede yok öyle bir grup.

E: Koca Mustafa'nın hikayesini dinleyebiliriz. Bize Koca Mustafa' nın kim olduğunu ve İnce Memed ile ilişkisini anlat.

F: Dedemin evi var çaya doğru. Karadeliği geçince. Göle doğru evi vardı dedemin kendisinin. Yazın geldiklerinde o evde kalırlarmış. O gölün karşısında da İnce Memed' in evi varmış.

E: İnce Memed kim Fahrettin dede?

F: O da ayrı bir yörüklerden birisi. Belli bir grup "sarıkeçil" olabilir. yazın buraya gelirlermiş. Komşularmış. İnce Memed' in babası varlıklı biriymiş. İnce Memed de çok cesur ve hareketli biriymiş. Onlar yazın da klamyaya başlamışlar karşılardaki evde. Bu arada iki ailenin malları böyle suya geliyor, o tarafın çok, bu tarafın çok kavga ediyorlar. İnce Memedlerin çoban Buhurcuların çobanını vuruyor. Bunlar 1930' lara denk geliyor. Arefe dayım hazmedemiyor bunu. Yanında bir arkadaşıyla atla geliyormu bir yerden. Yanındaki arkadaşı deli dolu birisiymiş. İnce Memed de atı ile uzaktan gözükmüş. Dayım arkadaşına demiş "Karşısındaki vurabilir misin?" O da vurmuş bacağından. Ondan sonra hasımlaşmışlar. Bu hasımlaşmaları İstiklal Savaşı'ndan evvel. İnce Memed bir suç işliyor kaçıyor. Bir eşkiya gibiymiş İnce Memed. İnce Memed ortalıkta yok, yanında üç beş kaçak varmış. Yörükler aşşağıdan gelmiş doğuya doğru gidiyormuş orada Arefe dayım görmüş İnce Memedleri. O zamanlar İnce Memed' in ailesi deriden çantalara altınları gömerlermiş. Sonrasında geri gelip alırlarmış sakladıkları yerden. O arada binbaşı ile Arefe dayım görüşmüş. O sırada İnce Memed' i görmüşler. Altınlarını götürüyorlarmış bir yerden bir yere. Onlar gittikten sonra askerler altınları buluyor. Kadınlardan alıyorlar. Kadınlar yanında Ali Efe vardı o yaptırdı diye anlatıyorlar. Onlar hasımlaşıyorlar tekrardan. Aradan zaman geçmiş savaş bitmiş. Koca Mustafa türemiş.

E: Koca Mustafa kim?

F: Gökçek köyündenmiş Koca Mustafa. Muhtar Koca Mustafa'nın annesine eziyet ettirmiş. Koca Mustafa'ya haber gitmiş mektupla bu olay. Hatta annenin donuna kedi atıp eziyet ettiler demişler mektupta. Ondan sonra kaçıyorlar bu tarafa geliyorlar. Kendi köyüne doğru. Kalabalıklarımış. Koca Mustafa'nın ekibi girmeye çalışmışlar köye girememişler. Sonra tüfeklerini boyunlarına asmışlar. Koyun sürüsü giriyormuş köye, koyunların arasına karışıp girmişler köye. Ondan sonra namlanmış Koca Mustafa. Kaçaklar hep yanına gelirmiş. Bazen 150 atlı oldukları olurmuş. Derken beş altı kişiyle İnce Memed de kaçıyormuş, karşılaşmışlar.

E: Onların ilişkileri ne?

F: O da kaçak, o da kaçak. İnce Memed, Koca Mustafa'nın yanına geliyor. Buhurculara bir şey yapabilmek için Koca İbrahim'e yanaşiyor. Koca Mustafa'nın yanıda kalmış. Buhurculara karşı zıt gitmeye başlamış, üstlerine suç yıkmaya çalışmış.

F: Bahar döneminde bunlar yaylaya çıkmışlar ya, Çöl Ovasındalarmış.

E: Çöl Ovası neresi?

F: Buradan Şuhut'a doğru giderken ilk ova. ... ovasına çıktın mı bizim, gördüğün bizim köyün falan orasını, o dağın öbür tarafı Çöl Ovası. Haydarlı, Tatarlı vs. orada kalırlar. Orada Çöl Ovası'ndalarmış. Ünallar Yaylası'nın o taraftan bizim Dinar tarafından gidildiği zaman büyük bir boğaz var, Zindan Boğazı diye. Biriken sular da oradan gelir çay olarak. Karakuyu'ya dökülüyor. Hala oradan gelir selin suyu.

E: Tamam.

F: O Zindan Boğazı geniş bir yerdir. Hem uzun hem geniş, çayırılık vs. de vardır. Oraya başka bir yürüklerden bir grup gelmiş.

E: Bu grubun Buhurcularla da Koca Mustafayla da alakası yok öyleyse?

F: Alakası yok. Ama Buhurcularla tabii tanışıyorlar.

E: Tamam.

F: Yakın sayılıyor Çöl Ovası'ndan orası. Haydarlı tarafından çıktın mı yakın oluyor. Oradan dört kişi: Ali Efe dayım, Hurşit Efe...

E: Hurşit Efe kim?

F: Buhurculardan o da. Dört tane efe, genç bunlar biraz tabii, biz diyorlar oraya bir hoş geldin diyelim. Bir gezip gelelim diyorlar. O gruba, gelmişlerdi ya Zindan Boğazı'na.

E: Tamam.

F: Dedem de ileride bir yerde oturuyormuş galiba, bir de Bekir Efe varmış onlardan. Ali Efe dayımdan falan büyükmüş o. Ona seslenmiş arkadan, "Bekir Efe" demiş, dayıma kızarmış, Ali Efe dayıma, Ali Efe dayım biraz çok hareketli ya, "... o it başımıza bir iş buldurur, gitmeyin yollara düşüp de" demiş. Ali Efe dayım oraya gidelim demiş ya.

E: İnce Mehmet mi başımıza iş buldu diye demişler? İnce Mehmet'e mi demiş yani?

F: Hayır, Ali Efe dayımlar için diyor. Başımıza bir iş bulur diyor, gitmesinler oraya diyor.

E: Ha, tamam. Ali Efe'ye kızıyor yani.

F: Evet, oğluna kızıyor. Bekir Efe'ye diyor “gitmeyin, göndermeyin onu” diyor. Koca Mustafa falan bölgedelermiş, iş çıkarttırırsınız diyor. Biliyor yani tecrübeli de. Gençler de dinlememişler, gitmişler. Varmışlar, otuz kırk çadır varmış. Neticede eğlenmişler yemişler içmişler akşam vs. Derken parça parça biri bir çadırda ötekisi öbür çadırda kalmış. Ali Efe dayım da bilerek tecrübeli olduğu için en aşağı taraftaki çadırda kalmış. Gece yarısı bir çadırdan birisi dışarı çıkmış. Şöyle bir bakmış, tepeler var ya, tepelerden insan karaltısı olduğu belli olur, gökyüzüyle birleştiği için. Koca Mustafagil gelmişler, etrafı çevirmişler yukarıdan. Hemen girmiş içeriye “Ali Efe canını kurtar baskın var yukarılarda insan var” demiş. Ali Efe dayım elbisesini giyinmeden eski usul don gömlek hesabı, tüfeğini alıp yavaşça çadırın oradan aşağı inmiş, tesadüf son çadırdaymış. Aşağı nasıl indiyse kurtarmış kendini. Bir çatırtı başlamış amma sayısı belirsiz, cayır cayır savaş oluyor, yukarıdan bastırılmışlar. Derlerdi o zaman 10-12 insan ölmüş. Çocuk, kadın, erkek... 30-40 tane inek, dana, sığır bir sürü ölmüş. O zamana kadar zaten, tecrübeli ya, Buhurcu dedem diyor ya gitmeyin diye, yaz günü sakın olunca cayırtı sesi duyar duymaz gece, zaten o içerde yatakta yatmazmış hiç dışarda yatarmış, bir taşın çalının üstünde. Silah sesi gelince, kapıvermiş iki üç tane atmış, eli silah tutan Zindan Boğazı'na demiş. Binmiş ata tepiklemiş, öteki beriki de gelesiye tabii gün doğmuş.

E: Çatışma bitmiş?

F: Çatışma yok ki zaten, tek taraflı.

E: Ha, baskın bitmiş yani?

F: Çekmişler gitmişler, Ali Efe dayım da çıkmış oradan beri tarafa dolaşmış o da çatıların dışından. Dışarıya çıkmış, ama tek başına. O arada yetişmiş dedem. Neticede, gelmişler herkes ölü, salata gibi. Ali Efe dayımla birlikte gelen arkadaşlarının üçü de ölmüş.

E: Öyle mi?

F: Hurşit Efe, Bekir Efe biri daha. O üçü de ölmüş onlar ayrı çadırlarda kalmışlar. Bir tek oradan Ali Efe dayım kurtulmuş. Dedem de gitmeyin dediği için dedemden korka korka elbiseleri getirmiş, orada dışarıda bir yerde giyinmiş. Yaklaşmazmış hiç. Deli sinirliymiş dedem, çeker vururmuş, acımazmış.

E: Anladım.

F: O zaman, kendi ölülerini, onlar tabii misafir ölüleri, almışlar Buhurcular kendi Çöl Ovalarına götürmüşler. Ötekileri kaldırmışlar oradan. Kendi ölülerini Çöl Ovasına kaldırınca Ali Efe dayım bunu kaldıramamış tabii. Bir de babasından korkusu var, suç işledi ya. Bilerek yapmış gibi sanki o hatayı, tekrar düşünmüş, suçlu o gözüküyor yani. Oradan hazırlanmış, cenazeleri kaldırınca atı hazırlamış, cephaneleri doldurmuş, neyi varsa. İki de arkadaşı varmış, onlar da katılmışlar. Binmiş tepiklemiş, arkasından damadı vardı, Kaklık'taydı bizim

akrabalar var ya orada teyzemin, teyzemin kocası olan Mehmet eniştem vardı, ona demiş “bu bir yere varır, kendisi de geberir, dikkat edin, gerektiği zaman ya haber verin ya jandarmadan yardım alın, veya bildiğiniz bir yer olursa yardım edin çünkü çok kalabalıklar, bir çatışmaya girerseniz geberirsiniz” demiş. Ardından bindirmiş onu da göndermiş. Dört kişi çıkmışlar oradan. Ben bunu öldürünce gelmem demiş, helalleşmiş eviyle Ali Efe dayım.

E: Koca Mustafa’yı mı?

F: Koca Mustafa’yı. Onunla İnce Memed barbarlarmış o zaman. Oradan bir dolaşmışlar Yalvaç tarafından, inmişler Eğridir tarafından, Bucak tarafından geçmişler, ta Muğla tarafına. Muğla tarafından dolaşmışlar, Aydın tarafından geçmişler Buldan’ın arkasında bir ilçe var Manisa’ya bağlı, oraya. Oradan çıkmışlar, Uşak hudutlarından yani, Çal’ın oradan Ahır Dağı’na. Ali Efe dayımgil de arkasından geliyormuş. Kendileri dört kişi ama herhangi bir yerde tanıdık eş dost varsa onlardan da almışlar baskın yapacakları zaman. Karakol varsa jandarma almışlar üç dört yanlarına. O şekilde baskın yapmışlar. Birkaç yerde çatışma olmuş, yapmışlar. Kendileri bile o zaman yaralanmış, sakat durmuş hatta. Tam altı ay, o bölgeden buraya dolaşmışlar gelmişler arka arkaya onları takip edeceğiz diye. Bir zaman 100-120 atlıya kadar olmuş Koca Mustafagil. Sonra Çivril’in karşısında bölünmüşler ikiye. Bu taraf kır demişler, orman yok, bizim bu taraf yayla tabii. Hem bu tarafta bizi doyuracak kimse yok, bölünelim bir kısmımız bu tarafa gidelim demişler. İnce Memed ile Koca Mustafa’nın dayısıgil oradan çıkmışlar bu yana gelmişler. Onlar da oradan geçmişler Sandıklı’nın orada Ballık köyü vardır, oraya gelmişler. Ballık köyünde de Ali Efendi mi Ali Ağa mı birisi varmış, oranın zenginlerinden. Zengininin yanına varacak karnını doyuracak adam. Oraya varmışlar, yemişler içmişler giderken de demiş Koca Mustafa: “Ali Efe söyle” demiş, “gelir şimdi ardımızdan, ardımızda it gibi gezip yürümesin ben Koçkayasına gidiyorum, gelsin orada halledelim, kozumuzu bölüşelim.” demiş. Onlar gitmişler, biraz sonra da Ali Efe dayımgil gelmişler. Dediğim gibi dört kişi kendileri. Ballık’ta karakol varmış iki jandarma almışlar. Ballık’ta korucuyu da bindirmişler ata, dedem Çöl Ovası’nda ya atını ona göndermiş. Demiş onlara haber ver, gelsinler beri doğru, bu demiş yine Zindan Boğazı’na gidiyor, biz de arkasındayız, orada bastırılım demiş, korucuyu yollamış. Sonra Sandıklı’ya telefon ettirmiş. Fakat onların bu kadar bölündüğünü bilmiyormuş yani. Onlar da çıkmışlar, Koçkayası denilen yere varınca Ali Efe dayım atı birisine vermiş kendisi yaya Koçkayası’nın yanına doğru çıkmış, bakmış ki hemen öbür tarafında, yakın. Onlar da atları çekmişler ellerine, aşağı iniyorlar, Zindan Boğazı denen çayırlara yani. “Eğer tabanca atsam vururdum ama birini vururdum, kendisini vuramazdım.” demiş, geri dönmüş oradan yavaşça. Ondan sonra bir jandarmayla bir kendilerinden, “Siz şu karşıya dolaşın oraya yatın.” demiş, kendi de yanına birisini bulundurmuş, ötekiler de inmişler çayıra, Koca Mustafagil, tüfek çatmışlar orada. Atları bırakmışlar çayıra, kendileri de kimi yatmış kimi tüfek temizliyormuş. O ara bunlar da gelmiş, ikişer kişi oraya buraya yaymış ama, kalabalık beri taraf, kıyamet gibi. Bakmış bu fırsat bir daha ele geçmez, öldürebildiğimizi öldürürüz, demiş dayanamamış. Bir işaret, bir başlamışlar cayır cayır cayır ortalık. Kalkan, silahı kapan, kenarlarda kayalar var hep, kayaların altına oraya buraya millet saklanmış hep ama bu arada öldürmüşler epeyce. Bu arada Buhurcu dedemgil de yetmişler cayırtıya ama öğlen olmuş. O zaman Buhurcu dedem gündüz gözüyle görünce idareyi o yanına almış o tarafa güvendiği kendi yakınlarından adamlar koymuş her grubun başına. Ondan sonra bir başlamışlar öndeki iki üç kişilik bir gruba ateş etmeye. Birbirlerini belirlemişler iyice Koca Mustafa’yla. 150 metreye kadar gelmişler birbirlerine doğru ateş ede ede. Bu arada Koca Mustafa’yla ünlemeye başlamışlar birbirlerini. Buhurcu dedem “Koca Musfata benim suçum yok suç senin, çık ortaya birbirimize ne yapabiliyorsak halledelim bitirelim bu işi burada” demiş. Ben sana haber gönderdim o iti sokma yanına diye, suçlu sensin demiş. Bir iki atışmışlar, ondan sonra “Eğer,

parmak kadar yerini göster bir sefer atayım, vuramazsam çıkıp şuraya dikileceğim bağıma at kurşun” demiş Buhurcu dedem. Çok aşırı atıcıymış. Onun en önemli özelliği, mermi verirken mekanizma çevrilip de öyle veriliyor ya, bu eliyle yapmazmış hiç. Çok kuvvetliymiş adam. Tek baş parmağıyla, elinin ucuyla yaparmış, bileğini dışarı çıkartmazmış hiç. O zamana kadar Koca Mustafa karşıda kayanın dibinde, o arada mermiyi verirken sağ bileğinden vurmuş dedem, bilek dağılmış. Bilek dağılınca, sağ bilek, tüfeği yanındaki şeye vermiş, esir varmış bir tane 19 yaşında babayığit bir oğlanmış dağ gibi, onu da Ahır Dağı’nda zengin birisi varmış, oğlunu götürüyüm şu kadar para vereyim demiş, esir almış onu Koca Mustafa. Kendi tabancasıyla sol eliyle, sen demiş ateş et ben biraz ileriye gideyim ateş edeyim sen öyle gel. Aşağı aşağı, uzun sürmüş, saatler sürmüş ikindi üzeri bitmiş kuşluk başlayan savaş. Bu arada ölenler kalmış çayırlıklarda serili. Buradan ateş ettiğinde dedem dikkat etmiş ki kendisi değil, o zamana kadar yukarı taraftaymış Ali Efe dayım. Ona işaret etmiş buradan aşağı kayıyor bu galiba kendi değil diye. Ali Efe dayım da başlamış kayanın arkasından aşağı kaymaya o arada ... Mehmet Emmi dediğim, Denizli’ye yerleşen, dedemin amcaoğlu ... Mehmet Emmi. Ona tabancayla aşağı doğru kaçarken tabancayla bir çarpmış, dizini dağıttırmış. O vurulunca düşmüş. Oradan koşup gidiyormuş aşağı doğru elinde tabancayla Koca Mustafa, çok da iri birisiymiş. Ateş ettiği yerde bu sefer Ali Efe dayımın dayısı, Mustafa dayı, bana anlatan bizzat oydu, bakmış ki Koca Mustafa elinde tabancayla geliyor. ... Mehmet Emmi’yi düşürünce, kendisi de korkmuş bir çukur gibi bir yer varmış oraya yatmış. Oraya yatınca öteden de işaret almış ya babasından Ali Efe dayım, aşağı doğru koşup gelirken bir bakmış dayısı, Mustafa dayı. Haydi dayı topla kendini, demiş. O lafı duyunca yer yarık olsa giriverecektim içine der kendisi. Yeğeni diyor bunu. Azıcık aşağı inince jandarma varmış yakında bir yerde. Ali Efe dayım bir atmış, açıktan gidiyormuş neredeyse aşağı doğru. Koştuğu için tam denk getirememiş, dedim ya bileği şeymiş diye, ikinciye atmış. İkincide sırtından isabet ettirmiş, kurşunu yiyince düşmüş oraya. Orada kova otu derler şöyle top top olur, onlardan varmış çayırlarda. Onun da yanbaşında suyun biriktiği gölet gibi yerler varmış. O kova otunun birisinin dibine düşmüş.

E: Atmış vurmuş yani Ali Efe?

F: Sırtından vurmuş işte, zaten sağ bileği dağılınca Buhurcu dedem vurunca, hâli kalmamış. Gene de demiş belki sağlamdır diye o jandarmaya: “ben dikkatlice durayım kıpırdadı mı ben çakıştırırım sen tabancayı al, şuradan git, şöyle yaklaş, o kova otlarının dibine düştü, oraya yaklaşınca çakıştır tabancayla kurşunu” demiş jandarmaya. Jandarma da tecrübesiz tabii. O arkasından koşup yaklaşınca Koca Mustafa’nın, sol elinde tabancayla yatıyormuş. Ses gelince tabancayı çekmiş, jandarmanın kulağından vurmuş. Sonra da oradaki su çukurlarına düşmüş. Arkasından Mustafa dayı da gelmiş. Suyun içinden çekmişler, zor çıkartmışlar. Bu kadar iri, kabadayı olduğunu bilsem bu kurşunu atmazdım, İnce Memed’i yalnız bulurdum demiş. Kendi ölülerinden olmayanların başlarını kesmiş jandarmalar, 16 cesedin.

E: Bazı yerlerde devletin Koca Mustafa ile baş edemediğini söylüyorlar. Orada Buhurculardan yardım alıyorlarmış, doğru mu?

F: Tabii doğru. İnce Memedle hasım oldukları için böyle bir şey oluyor. Devlet adamlarından ileri gelenler söylemişler. Koca Mustafa çok kalabalıklaşıp acımasız, hakkından gelinemeyecek duruma geldiği için. Burdurdan Uşağa bu bölgede hep can yakmış, soygunculuk yapmış. Devletin de tam güçsüz zamanı, askerler yerinde yok, Cumhuriyetin ilk zamanlarında. Ali Çetinkaya: bu bölgede Buhurcular var, onlara izin verin onlar halleder, başka türlü olmaz, oraları onlar bilir biz jandarma ile bir şey yapamayız, demiş.

E: Bir de diyorlar ki Koca Mustafa'nın çetesinin kulaklarını kesmişler, her çete üyesinin kulağını, Koca Mustafa'nın da kafasını götürmüşler.

F: Hayır, Koca Mustafa'nın kendini, ötekilerin kellelerini kesmişler, Haydarlı'ya jandarmalara götürmüşler. Ertesi gün oradan çıkmışlar iri bir atın üzerinde, bizim köyden de geçmişler, herkes seyretmiş, Dinar'a getirmişler sonra. Türküler var hep bunları anlatan. İnce Memed atar atar vuramaz, gibi.

Umut Bora Çakmak: Devlet bir ödül tarzı bir şey vermiş mi Buhurculara Koca Mustafa'nın ölümünden sonra?

F: Öyle bir beklentileri yokmuş. Ama Koca Mustafa'nın ölüsünü getirdikten sonra herkes burada toplanmış tabii. Dönemin kaymakamı "Buhurcuoğlu nereden ne isersen tapulatalım, sen her şeyi hak ettin, Batıdan mı yayladan mı, ne isteğin varsa söyle" demiş. Buhurcu dedem de "Canının sağlığı beyim" demiş. En yetkili kişi böyle bir şey demiş. Ona rağmen bir şey almamışlar. Bunlardan sonra Koca Mustafa'nın dayısıgil ve İnce Memed Çivril'den buraya gelmişler. Onlar gelirken Koca Mustafa'nın ölümünü öğrenince birbirlerine sarmışlar, Koca Mustafa'nın dayılarıyla yeğenleriyle amcalayla İnce Memed. Ölümüne sen sebep oldun diye. Bizimkiler de bunu haber almışlar. Haber göndermiş dedem: "İnce Memed, ya kimsenin bilmediği bir diyara gidersen, ya da iğne ucu kadar bir yerde olsan bulurum öldürürüm seni, sıra sana geldi." diye. Sonra İnce Memed de Çukurova'ya gidiyor, yerleşiyor gariban yalnız birisi olarak. Sonra Yaşar Kemal İnce Memed romanını yazmış ama oradan başka birini anlatarak.

E: İsimler birbirine karışıyor, tarihsel bir karışıklık var yani?

F: Evet, bu isim meşhur, en son kaçak, kimseye görünmeden yaşamaya çalışan gariban birisi, romandaki ise başka birisi. Bir de isim kolay olduğu için İnce Memed isminde yazmış romanı. Ama romanda geçen aslolan İnce Memed değil.

...

F: Benim dedem Hacı Fahrettin, benim adımlı koyan, babamızın ve benim oğlumun adı Yusuf Ziya. Bunlar belirli bir ağa, bey veya ileri gelen zenginlerden. Bunlarla da muhabbeti olduğu için, gelip gittikçe teyzemi öyle almışlar amcama, arkadaş oldukları için iki dedem.

E: Şimdi sen bize geleneklerin nasıl azaldığını mı anlatıyorsun, Fahrettin Dede, nasıl yerleşik hayata geçtiklerini evlendikçe, öldükçe?

F: Evet, mesela Dinar ve çevresinde kalmaları ilk Nazlı teyzemi almalarıyla başlıyor. Çocuğu olmamış onların amcama. Ama annemi, karısının kardeşini almış çocuğu olmadığı için amcam. Nazlı teyzemle annem Dudu kızı İbrahim dedemin. Ali Efe dayım en büyük oğlu Buhurcu İbrahim dedemin, onun küçüğü Rukiye teyzem, onun küçüğü Hatice teyzem, sonra Meryem teyzem, Hüseyin dayım, annem var Halime ninemden, ilk karısından. Sonra başka birisiyle evlenmiş, sonra o kadın ölmüş, ondan bir çocuk kalmış. Dedem öldükten sonra o dayım Pancar köyüne yerleşmiş, bir iki kere gördüm onu. Sonra bir kadın daha almış dedem, son, ondan da D... teyzem de ondan olmuş. Halime nenemin kardeşi de Mustafa dayı, bana bunları hep anlatan. Daha çoktu anlattıkları da...

E: Hatırlayabildiğin kadar yani

F: Şimdi adet usul olarak, deęiŐik bir Şey yok pek.

E: Sen çadırlarda kaldın mı peki Fahrettin dede?

F: Ben geldim gittim çadırlara ocukluğumda. O zamanlarda vardı.

U: Bu ocukluğunuz dediğiniz hangi senelere denk geliyor?

F: 1945' ten sonra. Ondan sonra ağır ağır yerleşme baŐladı. O yörük gelenekleri yavaşça bitti. Ancak yerleşim olanlar da var. Bir de bizim soyisimlerimiz deęiŐti. Hüseyin dayımın oğlu olmayınca onun soyismi gitti. (Bazı yaşayan Buhurcu torunlarından ve nerelerde yaŐadıklarından bahsediyor, fakat anlaŐılması zor ilçeler ve isimler) Bizim buraya yerleşme dediğim gibi Şeyden olmuş teyzemi almadan dolayı. Burayla iliŐki devam edince anamı almışlar. Öyle öyle dolmuŐ buralar. Dayım da sonra askerden gelince buraya yerleŐti. Bu bölgede oluŐum yerleşim o Şekilde. 1930' larda başlamış yerleşim, 1960' lara doğru bitti.

U: Siz kaç doğumluydunuz acaba?

F: 1940

U:Buhurcu İbrahim sizin doğdunuz yıl vefat etti demiŐtiniz. O zaman Buhurcu Koca İbrahim'in neslinin ölmesiyle ve sonraki neslin de yavaŐ yavaŐ evlenmesiyle bu gelenekler bitti.

F: Şeyi diyecektim. Buralarda bahar dönemlerinde kiraz çok olurmuş, meyvecilik çokmuŐ. O zamanlar kiraz bayramı olurmuş. Şenlik olurmuş, herkes toplanırımıŐ. O zamanlar telefon yok, radyo yok; herhangi bir yerde bir Şey olunca büyük ilgi toplarmıŐ. Güreş olurmuş toplanıp oraya gidilirmiŐ.